

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd. Aan de geabonneerden in de Nederlandsche Overzeesche Bezittingen, wordt de Jaargang, uit hoofde van de 40 pCt. rabat voor transport-, assurantie- en commissie-gelden, tegen de betaling van f 8,50 afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtfrij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Directeur, den 1sten luitenant VAN RIJNEVELD, van de rijdende artillerie, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

ALGEMEENE BESCHOUWINGEN

OVER HET

WAPEN DER ARTILLERIE.

Auch mangelte es in den nächsten Umgebungen des Königs an einen freundlichen wohlwollenden Sprecher und tüchtigen Vorfechter. Für die Infanterie und Kavallerie sprachen Viele; — für die Artillerie — Niemand!

C. V. DECKER. Die Schlachten des siebenjährigen Krieges.

Onder de wapen-korpsen welke met elkander, in zekere verhouding vereenigd, de legers daarstellen, en ze geschikt maken, om, door innige zamenwerking en onderlinge ondersteuning, den oorlog te kunnen voeren, is er een, waarop, vooral in de laatste tijden, meer bijzonder de aandacht der krijgskundigen is getrokken geworden. Verschillende omstandigheden hebben medegewerkt om de artillerie — het wapen-korps dat wij hier bedoelen — een hooger standpunt onder de middelen en wegen om oorlog te voeren aan te wijzen, en welligt zal het niet ongepast beschouwd worden, als wij hier ter loops sommige dezer omstandigheden aanstippen, om daarmede het doel, dat wij hier beoogen, in een helder daglicht te plaatsen.

Den denkenden officier, voor wien de krijgs-geschiedenis van vroegere dagen geen gesloten boek is geweest, moet zich verwonderen over het geringe medegevoel, hetwelk dit wapen in vroegere dagen bij de andere wapen-korpsen opwekte. En toch dáár, waar op het veld van eer en roem, door de infanterie of kavallerie, de lauweren der overwinning geplukt werden, kon het artillerie-wapen optreden, om met regt een bescheiden deel van het krijgs-sieraad te vergen, dat veeltijds met milde hand eenig en alleen om de hoofden der infanterie en kavallerie gestrengeld werd. Wij behoeven niet ver terug te gaan, om ons in het tijdvak te verplaatsen, waarin de artillerie die gewigtige rol op zich nam; eene rol die zij sedert dien tijd met klimmende waardigheid en met een, zich steeds meer en meer vestigend, zelfvertrouwen heeft blijven vervullen. Dat tijdvak valt

in de geschiedenis eens mans, die door zijne tijdgenooten en door een vereerend en dankbaar nageslacht, in de rij der groote koningen en veldheeren is geplaatst geworden. *Frederik II*, na den slag bij Molwitz en na den tol aan mensche-lijke zwakheid betaald te hebben, met zijne geheele ziel het wezen der krijgsvoering overziende, bemerkte ook zeer spoedig, wat hij van de infanterie, wat van de ruitery en wat hij van de artillerie verwachten kon, bij het ten uitvoer leggen zijner grootsche plannen: *Vorbereitung* tot het plukken van de palmen der overwinning, het *zaayen* van den krijgsroem dien hij zijn voetvolk en ruitery zoo ruimschoots heeft doen inoogsten. Bij zich zelve waardeerde hij den voorbereider, den zaaier; doch in het openbaar en voor het oog van zijn leger en volk, had hij slechts medegevoel, had hij slechts belooningen voor de plukkers, voor degenen die voleindigden wat de artillerie begonnen had. Even als het in den loop van alle wereldsche dingen gaat, zoo oefende ook deze toedragt van zaken invloed uit, om de beide eerste wapen-korpsen in een schitterend licht, de artillerie daarentegen in de schaduw, te verplaatsen. De taktiek die door *Frederik Wilhelm* in het leven geroepen en door *Frederik II* gelouterd en volmaakt werd, deed alles, om de overwinning aan de Pruisische vaandels te hechten, en om de aandacht der toenmalige en latere krijgskundigen op de infanterie te vestigen; terwijl de groote daden van *von Ziethen* en *Seidlitz*, als van zelve tevens de opmerkzaamheid op de ruitery trokken. Duizenden pen- nen werden stomp geschreven, om de groote daden dezer beide wapen-korpsen voor de nakomelingschap op te teekenen, om nieuwe taktische vormen, oorlogs-regelen, dienstpligten uit te denken, zamen te stellen en te vermelden. Wat door deze schrijvers begonnen was, zetteden latere schrijvers voort, en op deze wijze zag men eindelijk eene massa van geschriften in het licht verschijnen, waarin het menschelijk vernuft zich in mid- delen en voorschriften uitgeput had, ten einde het wezen der beide korpsen aan de volmaaktheid te doen grenzen. Beide werden hoofd-wapenen; de artillerie werd een neven- of hulp-wapen, en als zoodanig niet of schaars bedacht. Het zoude wel- ligt geen mensch in het oog zijn gevallen, dat de groote koning

eenige vruchten geplukt had van zijne artillerie, in den altijd gedenkwaardigen zevenjarigen oorlog; weinigen zouden er misschien aan gedacht hebben, dat ditzelfde wapen eene plaats toekwam in den schitterenden wapen-glans door de Fransche en later door de verbondene legers behaald, hadden zij niet in onze dagen, *et pour cause*, daarop meer bijzonderlijk de aandacht zien trekken. De artillerie heeft zich-zelve dien weg gebaad; zij heeft zich-zelve gevormd en tot op die hoogte gevoerd, waarop zij thans de blikken der denkende krijgsglieden tot zich trekt. Hare taktiek, hare wijze van oorlogsvoering, haar doelmatig gebruik voor den vijand in het opene veld, boden een bijna onbearbeid terrein aan, en in weerwil daarvan, waren de door haar gewrochte uitkomsten reeds in den zevenjarigen oorlog grootsch. Dit wordt ons voor *het eerst* in het jaar achttien honderd zeven-en-dertig verteld, door den kernachtigen Hoogduitschen schrijver *C. v. Decker*, in zijne *Schlachten und Hauptgefechte des siebenjährigen Krieges*. Dit mogt hem verbleven zijn, toen hij het voor-nemen deed kennen, om voor zijne tijdgenooten een tafereel op te hangen van de daden zijner vorige wapen-broeders. De uitvoering kon aan geen fikser penseel worden toebetrouwd, en de kleuren van zijn palet waren te bekend, om te twijfelen dat die schilderij geen behagelijk koloriet zoude vertoonen.

Von Decker gevoelde echter het zwaarwigtige der door hem opgenomene taak. Iets aan de vergetelheid te ontrukken, wat, naar het scheen, reeds bij deszelfs geboorte aan de vergetelheid gewijd was; te doen zien dat de artillerie, zelfs vroeger reeds, zulk een groot gewigt in de schaal der krijgsvvoering lag, moest de nevel van vooroordeelen doen optrekken, die onverdiend over dat wapen lag verspreid.

« De artillerie, » zegt hij in zijne voorrede, « heeft in den zevenjarigen oorlog veel gedaan, doch heeft nog veel meer geleden. Ten allen tijde is het eene bemoedigende taak geweest groote daden te verhalen, doch treurig blijft het, lijden en smarten te schilderen. Onwillekeurig neemt men partij voor den onderdrukten, en maar al te ligt verkrijgen zoodanige schetsen te donkere tinten. De schrijver heeft echter niets gespaard, om zich daarvan te vrijwaren, doch hij bleef — om zich zoo eens uit te drukken — ook mensch, en hij, die gedurende zijn geheel leven nimmer iets te lijden heeft gehad, die nimmer is gekrenkt geworden, die werpe den eersten steen op den auteur. »

In deze weinige regelen ligt de geheele geschiedenis der artillerie van dat tijdvak opgesloten; het werk zelf zet dit slechts breedvoeriger uiteen. De zwakheid des grooten mans, om de diensten welke hij van dat wapen trok, bij het betoonen zijner dankbaarheid, niet, of ten minste zeer schaars in rekening te brengen, is welligt een van de aanleidende oorzaken, dat er

zoo weinig voor de dienst van dat wapen geschreven is. Deszelfs, toenmaals nog gebrekkige taktiek, werd als het ware slechts bij overlevering bekend, en dan nog alleen en uitsluitend in het wapen zelf, terwijl die der beide andere wapensoorten — zoo als wij vroeger reeds aanmerkten — in honderden van boekdeelen uitgepluisd, uiteengezet en verspreid, in het algemeen domein van militaire kennissen plaats nam. Het gevolg daarvan was, dat de gevechts-leer der artillerie langdurig in hare kindschheid en zonder grondbeginselen bleef. Bij gebrek aan handleidingen, konde zij ook niet bestudeerd worden, en overigens werd zij, in de relazen der veldtogten, te weinig genoemd, om bij de aan dat wapen vreemde officieren, den lust op te wekken daarover na te denken. De hoogere bevelvoerders en de bevelhebbers van onderdeelen van legers, meest alle uit de infanterie of kavallerie afkomstig, waardeerden wel de vernielende kracht van de artillerie, in de oogenblikken van gevaar en als de overwinning moest voorbereid worden, doch het was moeilijk er één te vinden, die iets meer van dat wapen wenschte te weten dan generalia's. Haar onbe-hulpzaam materieel had zelfs aanleiding gegeven, dat men de artillerie, in vele omstandigheden, als een last beschouwde, die de vrije beweging der overige troepen hinderlijk was. En wel beschouwd, kon men, in de tijden toen men eene volmaakte infanterie en kavallerie had, die onder de wapenen grijs geworden en door de vuurproef van honderden gevechten gehard waren, in sommige omstandigheden, de artillerie ontberen. Deze en gene bedenkingen bragten dan ook het hare toe, om de artillerie bij de infanterie- en kavallerie-officieren — wanneer de oogenblikken waarin zij onontbeerlijk was voorbij waren — in eene soort van minachting te brengen; eene minachting die dikwerf van het hoofd uitging. Het was voor *Napoleon* weggelegd, om aan het wapen zijner eerste keuze eenig meerder relief te geven, en — vooral in het laatste tijdperk van zijne veldheers-loopbaan, toen zijne oude infanterie en kavallerie onder de sneeuw van Rusland een graf gevonden had — te doen zien, welke de eigenlijke rol is die de artillerie te vervullen heeft. Intusschen had de taktiek van dat wapen, evenmin als vroeger, groote vorderingen gemaakt. *Napoleon* had wel doen gevoelen, wat zij met den tijd konde worden, doch, door andere overdenkingen afgetrokken, had hij weinig of niets voor haar geboekstaafd; het aan anderen overlatende, om de grondbeginselen van derzelve taktiek uit het boek der ervaring zamen te stellen. Voor het technische gedeelte der artillerie-wetenschappen was intusschen veel gedaan, en de studien der artillerie-officieren daarnaar geregeld. Bekend echter is het, dat het gebruik der artillerie in het vrije veld, zelfs door de voornaamste artillerie-schrijvers, minder behartigd is, en men kan het dus, in zekeren zin, den infanterie-

en kavallerie-bevelhebbers als geene grove nalatigheid aanrekenen, dat zij van hunne zijde het nog minder der moeite waardig rekenden zich daarmede bezig te houden. Van daar dan ook de zoo dikwerf erkende onwetendheid dier bevelhebbers, omtrent de offensieve en defensieve kracht van een wapen, 't welk zij dikwerf in vereeniging met hunne wapen-soort moesten aanvoeren. Dit alles moest medewerken om het taktische gedeelte der artillerie-wetenschap eenen waren slakken-gang te doen nemen.

De langdurige vrede op een zoo woelig tijdvak volgende, was echter zeer geschikt, om over de oorzaken en gevolgen van gelukkig of ongelukkig gevoerde veldtogten na te denken. Diezelfde vrede voerde een geheel nieuw stelsel van legervorming in, terwijl zulks als van zelf aanleiding gaf tot eenige wijzigingen in het vroeger gevolgde systema van de zamenstelling der troepen van verschillende wapenen tot legerkorpssen. De volkswapeningen werden bijna overal ingevoerd; jeugdige en onervarene infanteristen en kavalleristen namen de plaatsen in der oude knevelbaarden, die in den kruiddamp van honderde gevechten grijs geworden waren. Dit was het tijdperk, waarin de artillerie de plaats moest nemen haar eigenlijk toekomende, en die zij vroeger voorzeker reeds zoude hebben bekleed, indien hare juiste waarde ware geschat geworden. De artillerie moest de steun worden van die jeugdige krijgslieden, die door de algemeene wet van dienstplichtigheid onder de wapenen werden geroepen. Het donderen der kanonnen moest de krijgs-muziek zijn, die het zelfvertrouwen in die jeugdige harten zoude voeren. Dit maakte de opmerkzaamheid reeds gaande, en onderscheidene gouvernementen zag men er op uit, om aan hunne artillerien meer dan gewone zorgen te besteden, ten einde voor het minst daarbij dien krijgshaftigen geest te onderhouden, die elders, als een natuurlijk gevolg der veranderde omstandigheden, begon te wijken. De artillerie scheen hare toekomstige bestemming te doorzien, en meest overal deed zij stappen voorwaarts tot dat doel.

De technische studien en de reuzen-schreden welke de natuurkundige wetenschappen in de laatste 20 jaren gemaakt hadden, oefenden den grootsten invloed op de verbeteringen uit welke men allerwege bij de artillerie invoerde. Om het voorgenomen doel te naderen, moest men de artillerie eene nog niet gekende beweegbaarheid mededeelen, terwijl men tevens op middelen moest bedacht zijn, om de theorie en de praktijk van het schieten en werpen te vereenvoudigen. Vele gouvernementen wijzigden dus doende hun artillerie-materieel; andere namen nieuwe stelsels aan en voerden eene geheel nieuwe wijze van oefeningen in.

De Nederlandsche artillerie, zelfs in vroegere dagen en onder de Fransche vaandels, in hoogen roep, nam in dien ge-

kenmerkten voortgang het initiatief. Met haren vorstelijken grootmeester aan het hoofd, ondersteund door mannen, onder welke zij vooral, met dankbare herinnering, de generaal-majoor *Trip* en *List* noemt, was het haar mogelijk, om het nieuw geopende veld met jeugdige geestdrift te gaan bearbeiten. Haar ouden roem staande te houden en dien langs den wetenschappelijken weg te verhoogen, maakte het vraagstuk uit dat zij zich voorgesteld had, en dat, volgens het getuigenis zelfs van den deskundigen vreemdeling, volkomen werd opgelost.

Bij de overige mogendheden had men ook geenszins stil gezeten, en daár waar geldgebrek belette om een geheel nieuw materieel in te voeren, werd echter veel voor de taktische vorming van het personeel gedaan.

De weinige oorlogen na het tijdperk van het Fransche keizerrijk gevoerd, hebben dan ook de artillerie reeds aanvankelijk van eene nieuwe zijde doen kennen. Immers het was als of zij de koelbloedigheid in het gevaar onverminderd van de oude infanterie en kavallerie geerfd en bij de haar bijgeblevene morele kracht gevoegd had, en of zij geroepen was om die aan de andere wapenen te leeren en in te boezemen. Daár waar zij vroeger, bij oude en goede troepen in sommige omstandigheden, te missen was, is zij nu eene noodzakelijke behoefte. Het spreekwoord: « *point d'argent point de Suisses,* » zoude men kunnen wijzigen in: « *point de canons point de combats.* » *Von Decker* schetst dit verschil met vroegere dagen regt humoristisch, als hij in zijn vroeger bedoeld werk zegt:

« Aber die unverwüstliche Infanterie mit ihrer enormen Tapferkeit machte alles gut, und während die Enkel bei der ersten Kanonenkugel, die ihnen über den Kopf fliegt aus voller Kehle nach Artillerie schreien, wussten die lieben Voraltern in ihrer achtungswürdigen Einfalt von diesem Kulturgrade der verfeinerten Taktiek nichts.»

Nu was het alsof er een geheel nieuw licht over de artillerie opging. De uitkomsten van vroeger geleverde veldslagen, werden als ware het op nieuw gewikt en gewogen, om te zien hoe veel daarvan aan elk der drie wapen-soorten toekwam. Later geleverde gevechten en veldslagen leverden nieuwe bijdragen, om dit wetenschappelijk onderzoek met juistheid te kunnen voortzetten. Zodoende kwam de artillerie meer en meer op den voorgrond, en trad op deze wijze, meer dan vroeger, in het gebied van algemeene krijgs-kennis. De goede infanterie- en kavallerie-generaals begonnen nu ook in te zien, dat zij, bij dezen gekenmerkten voortgang, niet konden blijven stil zitten, en dat het meer dan noodzakelijk werd, om de defensieve en offensieve kracht van de artillerie te leeren kennen. Voor hen die zien wilden, was het ook geen geheim meer, dat de artillerie, bij eventueel uitbrekende oorlogen,

eene hoogst gewigtige rol zou spelen, en dat zij welligt de krijgsvoering geheel zal doen wijzigen. In de vlakten voor Warschau (6 en 7 September 1851) heeft zij aanvankelijk eene proeve gegeven, wat men van haar te wachten heeft, terwijl zij, hoewel op eene kleinere schaal, in den tiendaagschen veldtogt, en *in* en *voor* het kasteel van Antwerpen, heeft doen vermoeden, dat er oorlogen enkel en alleen met geschutgevaarten begonnen en ook met geschutgevaarten kunnen eindigen.

Eindelijk trad een reeds beroemd geworden schrijver op, om de hier en daar bestaande vermoedens, aangaande het bedoelde wapen, zamen te vatten en met zijn oordeel toe te lichten. Wij bedoelen hier *Okounef* en zijne *Mémoire sur le changement qu'une artillerie bien instruite et bien employée peut produire dans le système de la grande tactique moderne*. In den vorigen Jaargang (bladz. 150) hebben wij onze denkbeelden over dit geschrift medegedeeld, en ofschoon wij ons niet geheel met het daarin voorgedragene konden vereenigen, bevatte het echter, naar ons oordeel, veel ter overdenking en 't welk eene bezadigder ontwikkeling overwaardig was. Aan *Okounef* moet voor het minst de groote verdienste worden toegerekend, dat hij het ijs gebroken en den stroom geopend heeft, die het nieuw te bearbeidende veld vruchtbaar moet maken.

Wanneer wij nu uit de algemeene in meer bijzondere beschouwingen komen, dan treden wij als van zelf in onze eigene krijgs-huishouding, en deze levert ons stoffe genoeg over de verdere uiteenzetting van het onderhavige onderwerp.

De Nederlandsche artillerie, kort na den veldtogt van 1815 in het haar zoo noodige tijdperk van rust verplaatst, deelde, even als alle andere artilleriën, in de vooroordeelen welke die wapen-soort zoo lang had doen stilstaan, te midden der voortgangen welke de andere wapen-korpsen kenmerkten. Hierboven hebben wij reeds gezegd, aan wiens zorgen hare belangen werden toebetrouwd. De Vorstelijke Grootmeester wijdde zich met de geestdrift, die alleen door de krachten der jeugdige jaren kan gaande gehouden worden, aan de volmaking van dat wapen. Het wetenschappelijk gehalte der toenmalige artillerie woog echter, algemeen gesproken, niet zwaar, en vele vreemdsoortige grondstoffen stremden derzelve voortgang. Deze gebreken waren naauwelijks ingezien, of de middelen tot verbetering even spoedig aangewezen en toegepast. Een doelmatig stelsel van onderwijs, dat met kracht werd ingevoerd en onderhouden, had de gelukkigste gevolgen, en weldra werd dat wapen van vele minkundigen gezuiverd en met een aantal kundige officieren verrijkt. Deze groote stap voorwaarts naar het doel door het hoofd-bestuur beoogd, maakte de uitvoering van andere inzichten gemakkelijk; namelijk de in-

voering van een nieuw veld-materieel en van een nieuw stelsel van onderrigt voor het lagere personeel. De werklieden die in het stille kabinet deze vorderingen afbakenden en voorlichten, hadden bij een dier artillerie-korpsen een' man gevonden, rijk in theoretische kennis, rijk in ervaring, opgezaamd in den kring die den Franschen keizer van nabij omgaf, op de slagvelden van Rusland, Duitschland en Frankrijk; een man die geïmponeerd scheen om den stempel van oorspronkelijk vernuft op al die nieuwe scheppingen te drukken. In de kracht zijns levens (naauwelijks 50 jaren, oud) aan het hoofd van het korps rijdende artillerie geplaatst, was de luitenant-kolonel *List* (thans generaal-majoor) juist iemand om impulsie te geven aan alles wat hem omgaf. Zijne ongehoorde werkdadigheid, vurige geestdrift voor de dienst zijns Konings en warme liefde voor het wapen onder zijne bevelen gesteld, werkten als een tooverstaf op het korps. De vriendschap, uit wederkerige hoogachting voortspruitende, welke hem aan den directeur van des grootmeesters departement, den generaal-majoor *Trép*, bond, maakte dat beider hooge en veel omvattende inzichten, onder het beschermende bestuur van den Grootmeester, met zulke gelukkige gevolgen ten uitvoer werden gelegd (1).

De waarheid hulde doende, zoo moeten wij hier aanmerken, dat het te bejammeren was, dat enkele andere personen niet eveneens bezielde waren met die zucht naar verbetering. Dit gaf botsingen, en benadeelde den voortgang van het geheele wapen; te meer, daar zij van hoofden uitging, die hoog geplaatst waren in de opinie van het opperste bestuur. Iets dat men voor het welzijn van de dienst des konings had moeten vermijden, werd daardoor aangevuurd, namelijk de jalousie tusschen de drie zamenstellende deelen van het wapen. Het was voornamelijk de rijdende artillerie die het meeste te lijden had van dezen steeds aangevuurden hartstogt. Zij verbief zich echter boven deze kleingeestigheid, en ging stoutmoedig op den ingeslagen weg voort, steeds hakende naar eene gelegenheid om te doen zien wat zij op dien weg geleerd had. Het hierboven aangeduide misverstand heeft welligt, *à posteriori* beschouwd,

(1) Dat ik hier in bijzonderheden treden en namen noemen, zal niemand, die edel denkt, mij ten kwade kunnen duiden. Vooreerst geloof ik mij daartoe geroepen, door het gevoel van dankbaarheid, en gerechtigd door mijne vroegere betrekkingen, die mij veel hebben doen kennen wat anderen slechts konden vermoeden. Die betrekkingen hebben mij in de gelegenheid gesteld, om eenen diepen blik te werpen op personen en zaken; hebben mij het wezen onzer artillerie van nabij doen kennen, terwijl zij mij tevens ruimere inzichten gaven in alles wat tot de artillerie in betrekking staat. Daarvoor ben ik dankbaar aan mijnen vorigen leidsman, en acht mij verplicht zulks openlijk te doen kennen.

iets goeds gewrocht, en medegewerkt om van de Nederlandsche artillerie te maken wat zij thans is. Dit denkbeeld verdient eene nadere ontwikkeling.

Gedurende ruim 13 jaren was het korps rijdende artillerie, door somtijds ongehoorde inspanning van lichaams- en zielskrachten, aan de vermoeijenissen, en in zekeren zin, aan de gevaren van het werkdadige oorlogs-leven gewoon geworden. Dit maakte, dat, toen de ongelukkige gebeurtenissen van 1830 uitbraken, het personeel der rijdende batterijen met een verhard ligchaam te velde ging. De officieren, gewoon hunnen chef in alle hunne vermoeijenissen te zien deelen, onderworpen aan eene meer dan gewone krijgstucht, gingen met het grootste vertrouwen te velde, vooral toen het hun bekend werd, dat zij door hunnen chef en den braven majoor *Cramer de Bichin* zouden aangevoerd worden. Dat vertrouwen werd door het geheele personeel gedeeld, en blonk schitterend uit, toen de rijdende batterijen, in *bivouac* rondom Vilvoorden, vóór den aanval op Brussel, den man, die hen voor de eerste maal in het vuur zoude brengen, op den grooten weg naar Brussel ontwaar werden. In de gevaarvolle dagen van Brussel deed dat personeel zich dan ook van de voordeeligste zijde kennen, waardoor de hooge roep der rijdende artillerie bij eene eerste maar zeer harde vuurproef bevestigd werd. De veld-artillerie, een weinig afgunstig jegens hare wapenbroeders, wilde nu in niets onderdoen, noch in moed, noch in koelbloedigheid, krijgstucht, voorkomen of beheer. De afgunst veranderde in emulatie, en met regt kon de veld-artillerie met hare rijdende wapenbroeders optreden, en voorzeker zou het aan den regtvaardigsten moetjelijk gevallen zijn, te beslissen wie van beide zich het meeste bij Koning en Vaderland verdienstelijk had gemaakt. Deze omstandigheid deed later eene verbroedering plaats hebben onder de te velde zijnde beide soorten van artillerie; eene verbroedering, welke men aan het menschkundig beleid, zoolwel van den generaal-majoor *Trijp*, als aan de krachtige leiding van den generaal-majoor *List* te danken had.

De derde artillerie-soort, namelijk de militie- of vesting-artillerie, had vroeger ook in de bestaande vooroordeelen, en welligt in de ruimste mate, gedeeld. Menige bittere pil was door haar geslikt, menige miskening met geduld en onderwerping gedragen. Zij kon dus met grond en billijkheid het verlangen koesteren, dit alles eenmaal van zich af te werpen, en zich in hare wezenlijke waarde te doen kennen. De vesting-artillerie had dan ook het vaste voornemen, om in niets voor hare te velde zijnde wapenbroeders onder te doen. Het beleg der citadel van Antwerpen heeft een schoon zegel gedrukt op dat voornemen, en er veel toe bijgedragen, om den wapenroem der Nederlandsche artillerie door ons geheel werelddeel heen te vestigen, en hoog te doen aanschrijven op

de meetschaal der achting die het Nederlandsche leger heeft weten in te boezemen.

De korte veldtogt van 1831 is voor de Nederlandsche artillerie belangrijk geweest. Groot was het vertrouwen dat zij daár den jeugdigen troepen inboezemde die voor de eerste maal in het vuur gingen, en hoe gering ook, is zij echter in de gelegenheid geweest om te doen gevoelen dat dat vertrouwen op goede gronden steunde. De morele kracht, door haar ten toon gespreid, moest noodwendig ook bij ons de overtuiging vestigen, dat het wapen der artillerie, bij de tegenwoordige legers en bij de vermoedelijke toekomstige wijze van oorlog voeren, welligt de gewigtigste rol zal te vervullen hebben.

De Prins Veldmaarschalk had met dat oog, 't welk zich op de slagvelden van Spanje, Zuid-Nederland en Frankrijk geoeffend had, al het gewigt van dat wapen doorzien; en hoezeer vroeger minder daarmede ingenomen, was Z. K. H. nu tot de overtuiging gekomen, dat het de steun en de kracht van het leger uitmaakt.

Het oordeel van dien Vorstelijken Veldheer, gaf aan de artillerie te velde voor het vervolg eene grootsche bestemming. Dezelve daartoe verder voor te bereiden, nam deszelfs chef, de generaal-majoor *List*, op zich.

De zes jaren die op dien korten veldtogt volgden, zijn in alle opzigten merkwaardig in de geschiedenis van het wapen; want daarin nam deszelfs wezen die rigting, die met deszelfs wezenlijke bestemming overeen kwam. Taktiek en beheer verkregen onder de ongehoorde werkdadigheid van deszelfs chef eene nieuwe gedaante. De oefeningen der officieren, onder-officieren en kanonniërs werden geheel gewijzigd en gezuiverd van alle nietsbeduidende en kleingeestige werkzaamheden en verrigtingen. Alles werd op eenen regt militairen voet geschoeid, door nieuwe voorschriften bepaald geregeld, en ingerigt om ware artilleristen te velde te vormen. De studie van het terrein, zoo hoogstbelangrijk voor den artillerist, deszelfs voor- en nadeelen, met betrekking tot het doelmatige gebruik van het geschut, werd door vernuftige middelen en oefeningen in praktische beschouwing overgebracht. Verschillende werktuigelijke middelen werden beproefd en aangewend, om de oefeningen in het schieten door tot nog toe ongekende uitkomsten te doen bekroonen. Voornamelijk echter moeten hier genoemd worden de verschillende exercitiën, welke ten doel hadden om de *beweegbaarheid* der artillerie tot eene hoogte op te voeren, die elders niet had kunnen bereikt worden en die men vreesde wel nimmer te zullen bereiken.

Dit laatstgenoemde gedeelte van het praktische onderwijs te velde, was gedurende de laatste zes jaren, met dat in het schieten, juiste treffen en het ten nutte maken des terreins, het

voornaamste voorwerp der aanhoudende bemoeijingen van den Heere Generaal-Majoor *List*, was het doel waarnaar hij streefde, en dat hij bereiken moest, zoo hij de door hem opgenomene taak voldingend ten uitvoer zou brengen. Hoe gelukkig hij daarin geslaagd is, behoeft voorzeker geene verdere uiteenzetting; want bij elke groote praktische oefening kan men zich daarvan overtuigen. Zoowel aan de veld- als rijdende artillerie van het leger te velde, is de hoogst mogelijke beweegbaarheid medegedeeld, terwijl zij tevens geleerd hebben, om hindernissen van allerlei aard, die haar vroeger in hare voortgangen zouden gehinderd hebben, met het grootste gemak en in ongelooflijk korten tijd te overwinnen. Geen infanterie of kavallerie zal op marschen, zelfs op moeilijke wegen, het haar in snelheid afwinnen; terwijl de veld-artillerie, des noodig, in sommige omstandigheden, door hare verhoogde beweegbaarheid, de rijdende artillerie zoude kunnen vervangen.

Dit zijn dan de uitkomsten door de Nederlandsche artillerie verkregen, onder de leiding van een' chef die doordrongen was van het hooge gewigt zijner roeping. Men heeft ze *kunnen* verkrijgen, omdat er een aan de artillerie eigenaardige geest van emulatie was blijven bestaan, die door den chef door gepaste middelen onderhouden en bevorderd werd. Die emulatie was een gedeeltelijk erfdeel van vroegere jaren, toen vrij spoedige bevorderingen het korps officieren kracht en leven gaf, en het zich, in vergelijking van andere wapen-korpsen, het gelukkigste konde rekenen. Toen die gelukkige jaren voorbij waren, het blad plotseling en zoo sprekend ten hunnen nadeele gekeerd was, werd die wijkende emulatie weder verlevendigd, door het vooruitzicht, van in het vervolg, en bij eventueel uitbrekende oorlogen, eene schitterende rol te kunnen en te zullen spelen, en wellicht het plegt-anker te kunnen worden van Koning en Vaderland. Dit waren de zedelijke krachten waarvan door den verdienstelijken chef der artillerie van het leger te velde voordeel werd getrokken, om de inzigten van het hooge bestuur te bevorderen en de zijne ten uitvoer te brengen.

Wij behoeven nu niet verder te gaan, met te onderzoeken welke de hulpmiddelen waren die tot deze en gene uitkomsten hebben geleid, daar deze genoegzaam zijn aangeduid geworden. Wij komen alzoo, als van zelf, tot het onderwerp, dat tot hoofddoel van deze *algemeene beschouwingen* gestrekt heeft.

Met onze voorgaande vlugtige beschouwingen, hebben wij de oorzaken willen doen gevoelen, waarom het wapen der artillerie tot op den laatsten tijd zoo schaars bedacht is in de gedenkschriften en in de relazen der veldtogten van vorige jaren. De schrijvers, aan dat wapen vreemd, dachten het wellicht niet noodzakelijk, om iets meer daarvan te verhalen, dan de bloote opgaven, door hoe veel stukken geschut het bij deze

of gene gevechten vertegenwoordigd werd. En wel beschouwd, hielden de meeste officiele rapporten of bulletins der generaals en veldheeren weinig of niets dat aanleiding zoude hebben kunnen geven, om van dat wapen iets meer te zeggen. Dit was eene leemte, welker schadelijke strekking men eerst in de laatste jaren heeft ingezien. Een en ander werkten zeer na-deelig op de ontwikkeling der artillerie-gevechts-leer. Ook daarin vermeenen wij de oorzaken te moeten zoeken van de strekking, welke het onderwijs in de artillerie-wetenschappen, sedert eene reeks van jaren, had aangenomen. Zoowel bij ons te lande als elders, bepaalde zich dat onderwijs bijna uitsluitend tot de wiskunde en het technische gedeelte van het wapen, anders gezegd, tot de hulp-wetenschappen en de zuivere artillerie-wetenschap. Alles wat tot het te velde zijn betrekking had, wat de gevechts-leer, in verband met de andere wapenen, betrof, werd minder vlijtig beoefend, of beter gezegd, werd meer oppervlakkig behandeld. De strekking van het onderwijs was dus zuiver wetenschappelijk, en bijzonder geschikt, om onder het wapen eenen eigenaardigen afgescheiden geest te houden, die van het eene artillerie-geslacht tot het andere werd overgeplant. Hoezeer wij nu ook doordrongen zijn van de noodzakelijkheid, om die wetenschappelijke strekking in volle kracht te behouden en te onderhouden, vermeenen wij echter, dat de veranderde omstandigheden in de hoogere bestemming, die, zoo het zich laat aanzien, der artillerie zal worden opgelegd, ook eenige wijzigingen in het stelsel van het artillerie-onderwijs zullen vorderen. Schrijvers in de krijgskundige literatuur met onderscheiding en roem bekend, hebben reeds aanvankelijk die nieuwe rigting aangewezen, met het opsporen der krijgsfeiten, door het wapen der artillerie in vroegere en in den laatsten tijd verrigt. Behalve degenen die wij hiervoren reeds hebben aangeduid, moeten hierbij nog worden genoemd de generaal-majoor *Hartman* en de kapitein *Harder*, welke beide, de eerste in het Hanoversche en de andere in het Berlijnsche militaire tijdschrift, eenige kernachtige opstellen daarop betrekkelijk hebben geleverd. De Fransche luitenant-generaal *Neigre* heeft dat voetspoor gevolgd, met het relaas der verrigtingen van de Fransche artillerie bij de belegering der citadel van Antwerpen; terwijl de oefeningen der Nederlandsche artillerie van het leger te velde, zoo als wij hierboven breedvoerig genoeg hebben aangeduid, mede den nieuwen weg hebben afgebakend.

Het zal wel geen betoog behoeven, dat de vorming van den artillerie-officier moet aanvangen met eene grondige studie in dat gedeelte der mathematische en natuurkundige wetenschappen, welke hem noodzakelijk zijn voor het goede begrip van het technische gedeelte van het wapen. Wij gelooven echter, dat men dat gedeelte van het onderwijs niet te ver moet uit-

strekken. De zoogenaamde zuivere artillerie-wetenschap, grondig beoefend, moet, naar ons inzien, met de eerstgenoemde wetenschappen het twee derde gedeelte der artillerie-leer-cursus innemen. De studie der algemeene krijgskunde, reeds in dat eerste tijdperk voorbereid door de beoefening der krijgsgeschiedenis, kan alsdan, met de leer der toegepaste en hoogere taktiek van het wapen gepaard, in het overig gebleven derde gedeelte der leer-cursus worden voorgedragen.

Het was voorzeker zeer verkeerd ingezien van hen die wilden beweren, dat de artillerie-officier weinig of slechts eene oppervlakkige kennis van de toegepaste en hoogere taktiek der twee overige wapens diende te bezitten. Even bekrompen was het denkbeeld, dat de laatstbedoelde wapens zich niet hadden te bekommeren met het strijd-vermogen van de artillerie, of die hunner onderlinge eigendommelijkheden. Immers de oorlogsvoering vordert op eene gebiedende wijze de naauwste samenwerking, en dus — zal zulks op eene wenschelijke en doelmatige wijze plaats hebben — wordt hier ook eene meer dan oppervlakkige kennis vereischt, omtrent de strijd-vermogens der wapens, welke door vereeniging kracht moeten voortbrengen.

De artillerie in het bijzonder, moet deze algemeene kennis tot op eenen vrij hoogen trap zien te verkrijgen, wanneer zij met zelfvertrouwen den weg zal inslaan die haar is aangegeven.

Op deze wijze zal het mogelijk zijn, om uit de vroegere krijgs-verrigtingen het ware nut voor de volgende te trekken, en zich voor den werkdadigen oorlog te vormen. Het zegt weinig, veldtogten mede gemaakt te hebben, wanneer men uit dezelve niets medebrengt, dan de herinnering, dat men veel geleden en veel gevochten heeft. *Vegetius* zeide reeds: « De oorlog moet eene studie en de vrede deszelfs beoefening zijn, » en dit gezegde mogt men wel op de vaandels schrijven, om hetzelfde steeds, zelfs te midden van het gevecht, voor oogen te hebben. Daardoor zou men het gezegde van *Frederik II*: « Van daar dan dat aantal van officieren, in middelmatigheid verroest, welke niet weten, noch ook verlangen te weten, waarom zij overwonnen hebben of geslagen zijn (1); » voor altijd tot een logen maken. Het zegt echter veel, wanneer men, uit eenen veldtogt terugkeerende, zijne gedane bemerkingsen gaat toetsen aan de theorie, om zodoende deze te verrijken en uit te breiden, of wel eenen nieuwen weg in te slaan, indien die toetsing zulks mogt vorderen. Daartoe behoort echter niet alleen speciale, maar ook alge-

(1) *Briefwisseling tusschen den koning van Pruissen en den generaal de la Motte Fouquet*, bladzijde 173, alwaar nog eene daarop doelende zinsnede gevonden wordt, welke wij liever niet overnemen.

meene wapenkunde, en, voor het wapen waarin men dient, eene grondige kennis van al hetgeen wat in het werkdadige oorlogs-leven van hetzelfde kan gevergd worden. Dit gedeelte — wij herhalen het — moet alzoo met inspanning beoefend worden, vooral door de artillerie, omdat het vroeger minder voldoende behandeld werd. Langs dezen weg zal de artillerie de onbillijkheid, waarover zij zich vroeger te beklagen had, van zelf zien wegvallen; want ook zij zal, na het afge-loopen werk, de pen kunnen opvatten, om hare wapenfeiten, in verband met die der andere wapenen, te boekstaven, en zodoende zij die ons volgen verrijken met hare opgezamelde ondervinding. Dit zal tot eene verbroedering van denkbeelden en begrippen leiden, die de algemeene krijgs-kennis met kracht moet bevorderen.

Deze algemeene beschouwingen zijn gedeeltelijk vervat in de inleiding voor dat gedeelte mijner leer-cursus, hetwelk over het gebruik der artillerie in het vrije veld handelt (2). De lectuur van een artikel, opgenomen in het *Journal des Armes spéciales* van de maand April dezes jaars, deed mij besluiten deze beschouwingen, eenigzins gewijzigd, in dit Tijdschrift op te nemen, en tot voorwoord te doen dienen van het bedoelde vertoog. Hetzelve is getiteld: *Reflexions sur quelques parties du mode d'instruction dans l'artillerie*, dat ik hier oorspronkelijk doe volgen:

Le plus grand nombre des militaires de l'époque actuelle ne trouve que de rares occasions d'étudier l'art de la guerre en la faisant, et de mettre à profit les grandes leçons que donnaient autrefois les champs de bataille, le bivouac, les marches et les travaux en pays ennemi.

Les peuples gagnent beaucoup, sans doute, à cette longue trêve, qui a commencé en 1815, et que les événements de 1850, en France, ont failli rompre. Mais l'expérience militaire et les bonnes traditions, si chèrement acquises et si utiles dans chaque grade, tendent à se perdre faute d'applications. La retraite et la mort enlèvent successivement les officiers qui avaient complété leur instruction à la meilleure des écoles: *celle des camps*. Nuls pourtant mieux que les der-

(2) In de maand Februarij van het jaar 1835, had ik het schema dezer cursus aan de goedkeuring van hoogere autoriteiten onderworpen, met voornemen om, deze ontvangende, het afgewerkte gedeelte ter drukpers te leveren. De in het licht verschijning der *Voorlezingen over de Artillerie*, van den kapitein *de Bruijn*, in de maand Julij van datzelfde jaar, deed mij mijn voornemen opgeven, daar de voorrede van dit werk mij deed zien, dat de verdienstelijke schrijver juist hetzelfde plan als ik had gevormd, dewijl dit plan met het door mij ingediende bijna woordelijk overeen kwam.

niers témoins ou acteurs des hauts faits de la république et de l'empire, n'auraient été capables de servir de guides et de maîtres aux jeunes militaires, si la plupart des uns et des autres n'avaient été réduits, depuis plus de vingt ans, à l'inactivité ou au service de paix et de garnison.

Des circonstances si défavorables à la profession des armes appellent sérieusement l'attention de toutes les personnes jalouses de l'honneur de nos drapeaux et du brillant héritage de gloire qui leur a été légué. On doit rechercher de nouveaux moyens d'instruction technique et positive pour l'armée, et mettre ces moyens à la portée de tous les officiers qui se vouent sans réserve à la plus noble des carrières, malgré sa stérilité présente.

En publiant la relation des opérations de l'artillerie au siège d'Anvers, en 1832, M. le lieutenant général baron Neigre a donné un bon exemple, qu'il est à désirer de voir suivre par tous les commandants en chef d'artillerie. Des relations semblables à la précédente, pour tous les faits de guerre importants, vaudraient mieux, pour l'instruction des officiers, que les cours les plus savants et les mieux professés. Un compte rendu, exact et opportun, d'opérations militaires, peut devenir à la fois une instructive leçon et une récompense morale. Dire ce qu'on a bien commandé ou bien exécuté, c'est encore être utile, en mettant l'exemple à côté du précepte; de même, que faire connaître soit les fautes commises, soit les causes majeures ou fortuites qui ont amené un revers, c'est travailler à prévenir le retour de pareilles fautes, ou fournir le moyen de se soustraire, autant que possible, aux mêmes causes d'insuccès.

On a beaucoup écrit sur la construction du matériel de l'artillerie. Il est des machines pour la description et la fabrication desquelles on trouverait des volumes. Mais l'emploi de l'artillerie a exercé beaucoup moins de plumes que la fabrication. Cet emploi, qui a néanmoins des rapports intimes avec la construction, est en définitive la chose la plus importante, et celle qu'il faudrait avant tout perfectionner, car les grands résultats en dépendent.

Les expériences faites devant l'ennemi sont de toute nécessité pour atteindre ce dernier but de perfectionnement. Les leçons du champ de bataille sont les plus instructives et les plus sûres pour le maniement des hommes, comme pour le jeu des diverses machines qui leur sont confiées. Là, point de faux calculs, sans conséquences graves; point d'hypothèses gratuites. Dans de pareilles épreuves, les résultats, quels qu'ils soient, sont produits par le concours de tous les éléments physiques et moraux qui peuvent agir, et dont l'influence respective est si difficile à prévoir et à calculer *a priori*.

Nous désirerions que chaque commandant d'artillerie, dans

une division ou dans un corps d'armée, fût obligé de soumettre, après chaque campagne, si non après chaque affaire, au général commandant en chef de l'artillerie, un rapport circonstancié sur l'usage qui aurait été fait du personnel et du matériel placés sous ses ordres. Les observations auxquelles ces rapports partiels, sur des faits accomplis, sur un ensemble de pièces semblables, donneraient lieu, tôt ou tard, auraient probablement plus de portée que des discussions technologiques, faites dans le cabinet ou dans l'atelier, sur des suppositions, sur des éventualités, sur des souvenirs plus ou moins vagues, et sur de petits détails de fabrication; dernières discussions, qui toutefois ont aussi leur importance, et qu'on aurait grand tort de négliger, car c'est le seul moyen de ne pas agir aveuglément dans des essais.

Si l'on jugeait devoir donner suite à la proposition de rendre obligatoires les comptes rendus dont il s'agit, ne conviendrait-il pas, afin d'en tirer le meilleur parti possible, de créer, soit au comité de l'artillerie, soit au ministère de la guerre, une section de tactique de l'artillerie, où ces comptes rendus seraient rassemblés, coordonnés et traduits en formules simples ou en règles de conduite. Cette section aurait pour objet exclusif tout ce qui se rattacherait à la composition des équipages de cette arme, à leur emploi, à leurs manœuvres et mouvements, à leurs rapports avec les autres armes, à leur rôle particulier dans chaque bataille, combat, affaire, passage de fleuves ou de rivières, attaque ou défense de places. Elle réunirait et compléterait des documents, aussi authentiques que possible, sur la composition des équipages d'artillerie à diverses époques, non-seulement en France, mais chez les autres puissances; elle suivrait et ferait connaître les changements qui seraient introduits dans le personnel et le matériel des artilleries étrangères; elle tiendrait note de tous les faits remarquables sur l'emploi de l'artillerie, arrivés en quelque pays que ce fût. Cette section, plutôt historique qu'administrative, ne serait pas moins utile un jour, que les sections du personnel, du matériel (forges, fonderies, armes portatives, arsenaux, poudreries, bâtiments, comptabilité), qui composent maintenant les principales subdivisions des bureaux de l'artillerie.

Pour que des documents, dignes de confiance, pussent être recueillis à l'étranger, nous désirerions voir adopter en France l'usage suivi par quelques puissances, d'attacher un ou deux officiers d'artillerie au moins à chacune de nos grandes ambassades (Vienne, Londres, Berlin, Saint-Petersbourg). Il serait important de choisir pour ces missions délicates des officiers studieux et observateurs, plutôt que des officiers riches ou titrés. Il ne faudrait donner à ceux-ci la préférence qu'après qu'ils auraient fait leurs preuves de zèle, de savoir et de capacité, et par le seul motif que leur fortune personnelle ou

leur rang social pourrait devenir un moyen de plus d'informations promptes et positives.

Éclairée par des rapports semi-officiels, venus des ambassades et faits avec soin, la section de tactique de l'artillerie serait toujours en mesure de fournir des renseignements importants sur l'organisation des artilleries étrangères. Indépendamment des emprunts que nous pouvons quelquefois leur faire, pour améliorer encore la nôtre, il est nécessaire de savoir tirer parti en campagne du matériel qui leur est pris. Or, le moyen le plus assuré de l'utiliser à propos, c'est de le bien connaître d'avance.

Si Minerve est sortie tout armée du cerveau de Jupiter, nos machines de guerre n'ont pas, en général, une origine si glorieuse ni si spontanée. Elles sont rarement créées d'inspiration et d'un seul jet. Produits ordinaires d'une promiscuité plus ou moins heureuse, plus ou moins savante, et accomplie au milieu de propositions et d'épreuves, de modifications et de jugements divers, un enfantement laborieux est presque toujours pour ces machines la meilleure garantie d'utile et longue existence. Il serait juste de nommer les auteurs, en général, inconnus, des unités principales, qui composent notre système d'artillerie. Une dénomination collective ne suffit pas pour bien différencier les éléments d'un système qui, par leur nature, ont des origines si diverses. On voudrait d'ailleurs, en présence de grands résultats obtenus, pouvoir donner au moins, sur tous les points importants, un libre cours à la reconnaissance, et être à même de décerner, au besoin, à chaque inventeur ou modificateur, la part d'éloges qui lui revient.

Il est assez généralement reconnu que l'organisation actuelle des régiments d'artillerie (que nous ne prétendons pas juger ici sous tous ses rapports) laisse peu de temps aux officiers, pour suivre des cours et se livrer à de longues recherches. Les occupations obligées et les distractions, résultant d'un service mixte et presque continu dans les batteries du temps de paix, sont plus fréquentes que lorsque les éléments de ces batteries étaient séparés sous des commandements particuliers. Au milieu d'un effectif plus ou moins considérable en servants, en conducteurs, en voitures et en chevaux, on est disposé peu favorablement à l'étude; l'étude est pourtant une impérieuse nécessité de service dans les grades d'officiers et même de sous-officiers d'artillerie.

La plupart des officiers de cette arme débutent avec une masse commune de connaissances premières, dont on peut tirer un grand parti. Ces connaissances, péniblement acquises et mesurées pour parcourir tous les degrés de la hiérarchie militaire, n'ont, hélas! souvent d'autres résultats que de faire franchir deux ou trois des plus bas échelons. Les officiers, qu'une paix prolongée condamne à rester stationnaires dans le

même grade, ont des titres à une espèce de dédommagement. Or, contre un état de choses fâcheux et décourageant, aucun remède n'est à dédaigner. Pour ce motif, il nous paraîtrait utile de recourir, dans les écoles d'artillerie, à un mode d'instruction qui suppléât aux imperfections relatives de celui qui a été en usage jusqu'à ce jour.

Ce dernier mode, créé dans des temps déjà éloignés et pour d'autres circonstances, suppose un corps de jeunes officiers, ayant, par leurs fonctions journalières, une propension naturelle à des études d'école. Il admet des cours bien fréquentés, des auditeurs nombreux, bien disposés, des professeurs écoutés, en un mot, un enseignement suivi, régulier et collectif.

Cet enseignement est devenu peu ou point praticable dans la plupart des régiments. Comment le serait-il alors que les lieutenants (éléments d'une collection hypothétique) sont fatigués, distraits, disséminés, en congé, malades et trop peu nombreux pour suffire aux besoins régimentaires? Un système d'études, qui fut excellent quand les cadres des officiers d'artillerie se recrutaient par de jeunes cadets, élevés dans les écoles régimentaires elles-mêmes, n'a plus les mêmes avantages, depuis que les officiers se préparent à leur noviciat pratique dans de savantes écoles spéciales, et restent plusieurs années dans leur premier grade.

Il est peu de lieutenants qui, après quelques années de service, ne puissent émettre des jugements raisonnés sur les branches de l'artillerie qu'ils auront voulu étudier seuls. Il est une foule de choses sur lesquelles l'esprit d'observation et de critique reste indépendant du poids de l'épaulette. Non que nous prétendions que l'expérience d'un professeur ou d'un grade supérieur, et la maturité qui l'accompagne presque toujours, ne doivent être prises en grande considération dans les conclusions définitives à adopter. Mais nous sommes portés à croire que tout officier d'artillerie, quel que soit son grade, qui aura voulu réfléchir sur un point de service, pourra, seul et sans commentaires, s'en former une opinion saine et la motiver convenablement. Il nous paraît dès lors peu important de les faire entretenir, pendant plusieurs années, des mêmes sujets techniques, toujours traités à peu près de la même manière.

Nous sommes loin de prétendre que les professeurs des écoles d'artillerie n'aient pas rendu de grands services aux sous-officiers, et ne puissent encore en rendre de signalés. Mais nous croyons qu'ils seraient plus utiles aux officiers, provenant des écoles spéciales, par leurs conseils et leurs travaux de cabinet, que par une série de leçons débitées dans un amphithéâtre. Nous désirerions qu'il fût substitué à ces leçons deux ou trois séances par an, dans lesquelles ces professeurs rendraient compte, dans un court résumé, de tout ce qui

aurait été fait ou publié d'intéressant sur l'artillerie, ainsi que sur les sciences et les arts qui ont des rapports avec cette arme. Ces professeurs, à postes fixes dans les mêmes villes, paraissent les plus convenablement placés pour tenir des registres exacts, méthodiques et uniformes de tous les faits de polygone; ils sont aussi fort capables, en général, de déduire, de ces faits, de justes conséquences. Le meilleur moyen de mettre à profit les connaissances de ces professeurs et les expériences qui seraient exécutées dans le lieu de leur résidence, ce serait peut-être d'arrêter d'avance un programme général d'observations et de calculs (aussi simples que possible) à entreprendre sur chacun des calibres des bouches à feu qui composent notre système d'artillerie. La variété de ces calibres se prêterait parfaitement à la division d'un grand travail à faire en plusieurs reprises, et à confier à plusieurs personnes qui ne seraient pas dans le même lieu. Toutes les écoles concourraient ainsi à la fois, et d'après un plan bien mûri, à l'exécution du programme dont il s'agit.

Des observations exactes sur les diverses circonstances de l'exécution des bouches à feu dans tous les polygones acquerraient un grand intérêt par leur multiplicité et leur réunion dans un même cadre, qui serait agrandi chaque année. Ces observations vaudraient probablement beaucoup mieux, pour aider à formuler de bonnes règles de tir, que de savantes équations physico-mécaniques, traduites en tables, planchettes ou dessins. Ces formules et leurs diverses transformations, périodiquement enseignées et oubliées, sont sans doute fort ingénieuses; mais jusqu'à ce jour leur utilité est contestée pour la guerre. Comment seraient-elles parfaitement applicables à la pratique du tir? Elles ont pour la plupart le défaut de se rapporter à un état atmosphérique qui n'est pas entièrement celui de notre planète, et à des conditions mécaniques ou physiques qui ne sont pas en tous points celle de notre système d'artillerie. De savants géomètres prétendent, il est vrai, tout arranger dans une pratique des plus positives, telle que le service de l'artillerie, par des approximations empruntées à des théories plus ou moins élastiques. Ils affirment que les éléments négligés dans leurs calculs ballistiques n'influent presque pas sur les conséquences qui en découlent algébriquement.

Nous croirons très-volontiers ces savants sur parole, quand ils seront assez initiés aux secrets de la nature pour croire fermement eux-mêmes qu'elle ne tient pas compte, dans la production des phénomènes du tir, de tous les éléments qui sont à sa portée, et qu'elle ne sait tirer aucun parti, réel pour elle, quoique inappréciable pour nous, des circonstances accessoires qui échappent à la faiblesse de nos spéculations, et à l'imperfection de nos mesures et de nos instruments. Si l'on trouve peu d'accord entre le calcul et l'expérience, dans beau-

coup de questions de physique et de mécanique appliquées à la ballistique, cela tient sans doute à ce que l'on ne sait pas bien toujours ce que l'on fait en négligeant une quantité, quelque petite qu'elle soit. On ne peut suivre que très-difficilement cette quantité et ses dérivées dans les transformations analytiques où elles devraient être introduites. Comment prévoir dès lors son entière influence sur le résultat final? On conçoit pourtant qu'il ne serait pas indifférent que cette quantité figurât dans la solution définitive, comme exposant ou comme coefficient, en numérateur ou en dénominateur, sous un symbole logarithmique ou sous un signe radical.

En essayant d'apprécier le mérite, pour la pratique, des recherches ballistiques fondées principalement sur de hauts calculs, loin de moi la pensée de ne pas reconnaître toutes les difficultés de ce genre de travaux, et le profond savoir nécessaire pour arriver à des résultats nouveaux, même quand ils sont imparfaits, comme il est arrivé plus d'une fois, en raison de la nature du sujet traité! Il est utile sans doute que ces travaux soient l'objet d'un certain nombre de leçons dans les écoles spéciales militaires, où tous les exercices intellectuels qui ont quelques rapports avec l'art de la guerre sont à leur place. Là, on doit avoir pour but d'apprendre aux élèves, dans de sages limites, ce qui est positif et partout applicable, comme d'indiquer ce qui paraît douteux et incomplet, ce qui nécessite d'autres essais et d'autres méditations, et ne peut être employé qu'avec une prudente réserve.

L'enseignement des élèves sous-lieutenants de l'artillerie à l'école d'application, à Metz, a fait de grands progrès, depuis quelques années. Des cours nouveaux ont été créés ou complétés par des hommes qui font honneur aux corps auxquels ils appartiennent. Le célèbre M. Arago a cru devoir rendre justice, du haut de la tribune législative, au mérite, suivant lui trop peu apprécié, de ces officiers distingués qui ont fait de l'école de Metz la première école militaire du monde. Mais il est encore une amélioration que nous voudrions voir introduire dans les savantes leçons données aux élèves de l'artillerie.

On leur apprend la nomenclature détaillée de toutes les parties du matériel, et l'on expose en même temps les principes qui ont présidé à sa construction, d'après l'usage qui en doit être fait devant l'ennemi. Nous désirerions que cette instruction sur le matériel fût suivie d'une statistique raisonnée des établissements où on le confectionne et où on le conserve en temps de paix, d'après les besoins présumés du temps de guerre. Des idées justes sur le nombre, l'emplacement et la composition de chaque établissement d'instruction, de fabrication et de dépôt, l'exposé succinct des motifs qui ont fait créer ou maintenir ici: un arsenal de premier ou de deuxième ordre, là: une grande ou une petite école, ailleurs: une poudrerie, une

manufacture d'armes, une fonderie, un arrondissement de forges, une direction territoriale ou maritime..... seraient un utile complément du cours d'artillerie. Cette statistique des établissemens de l'arme, étendue à leurs relations avec les places de guerre, avec les forts, les postes militaires, les côtes et les frontières de terre, ainsi qu'avec nos principales voies de communication par terre et par eau, donnerait des notions exactes sur l'ensemble du service le plus varié et le plus complexe du département de la guerre. Il pourrait résulter des considérations générales appliquées à chaque espèce d'établissements, de l'examen de leurs modifications successives, et de leurs rapports plus ou moins directs, soit entre eux, soit avec les places de guerre et les frontières de terre et de mer, une appréciation exacte, et peut-être féconde, de la valeur absolue et relative des uns et des autres.

B...

Het hier boven medegedeelde artikel bevat vele belangrijke wenken, die zich bij onze algemeene beschouwingen aansluiten. Wij hebben hiermede willen doen zien, welk standpunt de artillerie schijnt bereikt te hebben; een standpunt waardoor de studie harer gevechts-leer eene hoogere en algemeenere belangstelling zal inboezemen. Hare taktiek zal, langs dezen weg, meer met die der overige wapenen ineen smelten, en zodoende in het domein van algemeene krijgs-kennis treden. Het verband dat tusschen haar en de overige wapens moet bestaan, zal men des te spoediger bevorderd zien, naarmate ook die wapens het belang zullen beseffen om de artillerie van meer nabij te kennen. Zelfs de oppervlakkigste studie der zoogenaamde artillerie-wetenschap, zal reeds een regtstreeksch nut voortbrengen, dewijl dit tot de, voor elk officier, zoo hoog noodige wapen-kennis of wapen-leer zal leiden.

Onze algemeene beschouwingen hadden alzoo de strekking, om de artillerie in hare tegenwoordige gedaante met ruwe trekken te schetsen, en te doen gevoelen welke rigting zij — naar het oordeel van velen — op den ingeslagen weg moethouden. Wij hebben al verder de algemeene belangstelling op haar willen trekken, omdat deze eenmaal meer bijzonder opgewekt zijnde, de inzigten der hoogere artillerie-bevelvoerders zal bevorderen, welke inzigten in het vervolg van tijden aan de oorlogvoering eene meer beslissende kracht zullen mededeelen.

Breda,
29 Julij 1857.

J. C. VAN RIJNEVELD.

NATIONALE STRIJDVAARDIGHEID

DER

HOLLANDERS,

DOOR ZEDEN EN LANDSGESTELDHEID.

De grootste kracht eens volks, in den verdedigings-kamp tegen eenen indringenden vijand, is die wanneer het eene op de plaatselijkheid, zeden en gewoonten gegrondveste eigendommelijke strijdvaardigheid bezit, welke den vijand ontbreekt. Deze laatste alzoo op een strijd-tooneel verplaatst, zal zijne strijdvaardigheid hare grootste waarde, en dus ook een groot deel der voordeelen verliezen, welke overmagt en het aanvals-initiatief hem verleenden. De geschiedenis is niet schaars in voorbeelden van geduchte ondernemingen, welke grootendeels daardoor zijn verijdeld geworden.

Onbetwist is het, dat de plaatselijkheid, zoo topographisch als personeel, een der hoofd-wapenen, vooral in den verdedigings-oorlog, oplevert. Voor hem die daarvan een doelmatig gebruik weet te maken, kunnen de daaruit voortvloeiende voordeelen tegen de getals-meerderheid tot eenen aanmerkelijken trap van gelijkheid opwegen. Dit wordt nog tastbaarder, wanneer de bevolking door zeden, opvoeding en omstandigheden in eene strijdwijze uitmunt, welke met de bovengenoemde voordeelen overeenstemt. Den vijand hierin geenszins ervaren of daartegen toegerust, zal ontwijfelbaar herhaalde verliezen en niet zelden eene volkomene nederlaag worden toegebracht, vooral wanneer de verdedigers zich van alle hunne voordeelen weten te bedienen, en den standvastigen regel volgen om de werking der hoofd-kracht des vijands te ontwijken.

Het is geenszins in de groote hoofd-slagen dat de zwakken, wien altijd minder aanvullings-middelen ten dienste staan, de beslissing des oorlogs moeten zoeken. Het zijn de herhaalde kleine nadeelen, welke de magtigste legers doen wegsmelten en hen, zoo wel materieel als moreel, vernietigen. Niet door eene passieve verdediging is men tegen de overmagt bestand, maar het geheim dat ter overwinning moet voeren, is, dat de zwakken steeds aanvallende moet handelen, en door snelle en rustelooze bewegingen zich, als ware het, vermenigvuldigen. Verder te zorgen dat hij op het aanvallende punt altijd de sterkste is, zoowel door getal, zedelijke of materiele meerderheid. Eindelijk dat hij, na het volvoeren der onderneming, zich even vlug aan de toesnellende vijandelijke overmagt onttrekke en deze teleurstelle. Het is op deze wijze dat men de groote veldheeren in vroegere en latere tijden, als: *Sertorius*, *Scanderberg*, *Karel XII*, *Frederik II*, *Suwarow* en *Napoleon*,

in Italië en Frankrijk, met kleine legers, aan ver overtreffende strijdkrachten met het schitterendste gevolg het hoofd zag bieden. Door snelle wel afgepaste krijgs-bewegingen, en door zich achtereenvolgens tegen dezelve te wenden, bereikten zij dit doel. Alleen door het meesterlijk volgen van dezen regel, was het dat beroemde partijgangers, in den kleinen oorlog, even als gene in den grooten, die bijna ongelooflijke feiten van vereenigde stoutheid, list en snelheid verrigten, die vaak den vijand gevoeliger verliezen dan een verloren veldslag toebrachten. Door het wegnemen van toevoeren, overrompelingen en ontrustingen, door het vermeesteren van gewichtige punten en het vernielen van kleine afdeelingen, staalden zij hunnen moed, terwijl die der tegenpartij, tot eene afmattende waakzaamheid verplicht, in denzelfden graad nedersloeg. Aan deze strijdwijze dankten een aantal aanvoerders den door hen behaalden roem. Aldus zag men een' pandouren-overste *Trenk*, *Nadasti*, *Ziethen*, *v. Kleist* en *Laudon*, in de tijden van *Frederik de Groot*e, gelijk in onzen tijd zoo menigen in Spanje, in Zuid-Amerika en in Duitschland een *v. Colomb*, *Hellwig*, *v. Schill*, *Tschernicheff* en *Tettenborn*, als meesters in de kunst van den kleinen oorlog optreden. De door hen behaalde uitkomsten, hadden zij grootendeels te danken aan het schrander gebruik van plaatselijke voordeelige eigendommelijkheden. Deze, die zoowel in den grond als in deszelfs bewoners gelegen waren, grondvestten de uitkomsten welke wij in de volks-oorlogen van alle tijden bewonderen. Daarin treffen wij aanvoerders aan, zonder andere krijgs-talenten toegerust dan gezond verstand, snel besluit, takt en stoutheid, die alleen door het juist erkennen en aanwenden dezer eigendommelijkheden, de berekeningen der bekwaamste legerhoofden teleurstelden.

Wanneer wij op deze wijze de krijgs-geschiedenis van alle tijden en volken raadplegen, zoo leeren wij, dat niets meer een in den krijg geoefenden vijand belemmerd heeft, dan eene hem vreemdsoortige, op de landsgesteldheid gebouwde en op den volksgeest gevestigde strijdwijze. Zoo ligt het den wereldbezwingende Romeinen viel, de overhand op den magtigsten vijand, die hen in geregelde algemeen beoefende krijgswijze tegen trad, te behalen, zoo vele zwarigheden ontmoetten zij, wanneer zij tegenstanders aantroffen, die hen op eene vreemde, juist voor de plaatselijkheden berekende wijze bekampten. De vlugge Parthische ruitery stelde de Romeinsche krijgskunst evenzeer te leur, als dat de strijdwijze der bewoners van het Pyrenesche schier-eiland den Romeinen oneindig meer moeite veroorzaakte, dan het ten onderbrengen van geheel Gallie door *Cezar*. Het was niet door navolging, maar door het schrander ten nutte maken van eigene krijgskunst, dat de Batavieren, na eenen zelfs voor Rome zoo hagchelijken krijg, onoverwonnen den wereld-veroveraars tegenover konden staan, zoo zelfs dat

men hen gaarne door den naam van bondgenooten tot vrienden maakte.

Met eene op hunne bergstreken juist berekende krijgs- en strijdwijze, weerstonden de Zwitsers, Oostenrijks en Frankrijks reuzenmagt. Korsika's bewoners schuddeden zegevierend het juk van Genua af, terwijl zij alleen na eenen langen bloedigen kamp voor de Franschen bukten. Waarmede anders zegevierden de Amerikaansche bosch-bewoners, de Miquelets, in Katalonië, de Tyrolers, over de geregelde Engelsche, Fransche en Beijersche legers? Waardoor boden de Vendeers zoo vele jaren lang de republikeinsche legerbenden, de zwarten op St. Domingo, de Spanjaarden in de laatste tijden, door hunne guerillas den Franschen, zoo lang en zegevierend het hoofd? Waardoor anders dan door het aanwenden van de eigendommelijke strijdwijze en middelen welke, met de landsgesteldheid zoo zeer overeenstemmende, de magt en krijgskunst hunner vijanden verlamde en deelswijze deed wegsmelten.

Maar wat hebben wij noodig verder voorbeelden op te zoeken, daar de Nederlandsche krijgsgeschiedenis, van alle tijden herwaarts, en vooral in den aanvang van den tachtigjarigen vrijheids-kamp, zulke sprekende bewijzen oplevert. Ten allen tijde zal het een voorwerp van bewondering uitmaken, hoedanig een klein vredelievend volk in staat is geweest het krijgsgeweld der geoefendste legers, onder de beroemdste veldheeren van den magtigsten monarch zijner eeuw, onbezweken tegen te staan, en, na een' voorbeeldeloozen kamp, als eenen zelfstandigen staat onder de magten van Europa eene aanzienlijke plaats in te nemen.

Met eerbiedige bewondering staart het nageslacht op de helden-wonderen van Haarlems, Leidens en Alkmaars belegeringen, en op de schitterende feiten op de Zeeuwsche stroomen bedreven! De krijgsvarene tracht echter daarbij de middelen op te sporen, welke het wonderspreukige hebben verwezenlijkt, ten einde hieruit de aanwijzingen te ontleenen, die nog in latere tijden tot nuttige navolging kunnen dienen. Hij ontdekt ook hier, even als elders, dat het schrander ten nutte maken van de plaatselijke gesteldheid, het grootste gewigt in de schaal des oorlogs heeft gelegd.

In de berglanden, waar steile afgronden en moeilijke wegen den vijanden verhinderden om de taktische kunstvaardigheid te ontwikkelen; in de onmetelijke bosschen en woestijnen der Nieuwe Wereld, is de nietfeilende schutter de geduchtste tegenstander, het zij deze zijn doodelijk lood op hem afzendt, of met zware steenklompen hem in de enge doorganen verplettert. De doolhof der kronkelwegen, die elke geregelde krijgs-beweging belemmerde, schonk den achter heggen en wallen verstoken Vendeer, gelijk een jager het wild beloerende, gelegenheid, om de aanrukkende benden, vaak de

bloedigste lessen, wegens de ongenoegzaamheid van hunne kunst, te geven. Het was vooral in den Spaanschen oorlog, dat deze tegen de guerillas bleek. Gelijk een verterende kanker, zagen de Fransche legers zich onophoudelijk door deze bestoken, en de gedeeltelijke verliezen tot een kapitaal aangroeijen, dat het magtige Frankrijk ten onvermijdelijken ondergang wijdde.

Nederland, door bovenmenselijke inspanningen den pekelvloed ontwongen, heeft in deze magtige grondstof te gelijk eenen ontzaggelijken vijand en tevens eenen gewenschten bondgenoot. Wat de graniet-bergen en diepe valeijen voor den berglander zijn, is het water voor den Nederlander. Het element waarin hij, als ware het, leeft, strekt hem tot sluitboom en strijdmiddel tegen vijandelijke aanranding. Onovertreffelijk zeeman, heeft zijn bestendig worstelen tegen stroomen, zeegevaaren en watervloed, op zijn krijgs-karakter een stempel van onverschrokkenheid, kalme vastberadenheid en tegenwoordigheid van geest gedrukt. Met eenen geest van volharding, welks weërge men te vergeefs in Europa zal zoeken, gaat zijne vurige vaderlandsliefde alles te boven. En geen wonder, want hij heeft zijne woonplaats niet gevonden, niet door bloedig geweld aan oude regtmatige bezitters afgedwongen, maar zelve geschapen. Zij is in den volsten zin zijn eigendom, van zijne vaderen geërfd, met hun bloed besproeid, en in den regtmatischen verdedigings-krijg verdedigt hij het tot zijn laatsten ademtogt.

Hoedanig hem daarbij de schrandere ten nutte gemaakte waterverdediging te hulpe heeft gestaan, om overmagtige vijanden het voortdringen te beletten, getuigen zoo vele voorbeelden uit de oude en nieuwe geschiedenis. Door dit verdedigings-middel wist reeds *Claudius Civilis* den aandrang der Romeinen perk te stellen, en deed hen in den strijd op de overstroomde landen doorgaans te kort schieten. Ook daardoor werd het Spaansch geweld voor Haarlems, Leidens en Alkmaars zwakke vesten gestuit. Zelfs de magtige vuist van *Lodewyk XIV* heukte te vergeefs op de grondvesten van den vrijen staat, en eenparig was het gevoelen, om het, door dit magtige element beschermd, Holland voor onoverwinnelijk te houden.

Alleen éene zwakke zijde biedt dit anders zoo onvergelykelijk verdediging-stelsel aan; die namelijk, wanneer strenge koude de stroomen tot bruggen vloert, en eene langdurige vorst eene reeks van beslissende krijgs-verrigtingen ten einde vergunde te brengen. Het is hierop dat de vijanden van den staat steeds hunne ontwerpen bouwden. Slechts eenmaal gelukte het hen daardoor volkomen hun doel te bereiken, toen in 1794—95, Holland, door deszelfs bondgenooten lafhartig verlaten, geene genoegzame magt meer over had om den indringenden vijand het hoofd te bieden, en inwendige verdeeld-

heid geene nationale krachts-ontwikkeling vergunde. Toen gelukte het den vijand om alle stellingen, met hare zwakke bezetting, om te trekken en het weerlooze land te overstroommen, dewijl de aanhoudende vorst hem toeliet tot in deszelfs hart door te dringen.

Een zoodanige zamenloop van omstandigheden kan eene onderneming ten einde voeren, welke zonder dezelve nimmer zou zijn gelukt. Een eeuw vroeger beproefde (1672) *Luxemburg* eenen inval, over het ijs, in Holland te doen, doch eene invallende dooi stelde zijn legerkorps aan eene zekere vernieling bloot, welke het, zonder het pligtverzuim van den bevelhebber van Nieuwersluis, niet zoude hebben ontgaan, terwijl het alleen de schande van aangerigte gruwelen als aandenken terug bragt.

Bij den algemeenen krijgsgeest, die bij ieder Hollander zoo voorbeeldeloos is ontwaakt, en bij de menigvuldige verdedigings-middelen welke hem ten dienste staan, moet iedere onderneming van dien aard een haghelijk begin en noodlottig einde nemen, wanneer een korps zich tusschen de bevestigde posten waagt, op eenen grond, waarbij de dooi geschut en paarden in grondeloos moeras doet verzinken of in de wassende golven bedekt.

Geen volk in Europa evenaart den Hollander in de kunst om zich door schaatsenrijden, met verbazende snelheid over de gladde ijsvlakten te bewegen, of in den zomer, over de menigvuldige kanalen met spring-stokken heen te springen, of in kleine bootjes de breede grachten over te zetten. Door de verbinding van deze drie hulp-middelen, is een korps sterke rappe manschappen, uit goede schutters zamengesteld, in staat om den vijand veel afbreuk te doen, hem onophoudelijk te ontrusten, te overvallen en zich aan elke vervolging te onttrekken. Tijdens de belegeringen van Haarlem, bragten deze, welke men toen den naam van vrijbuiters gaf, den vijand de grootste nadeelen toe. Hun wapen was een goed licht schietgeweer, daarbij, in den zomer, een spring-stok, aan het hovenende met eene lange scherpe punt voorzien, welke hen tot spiets verstrekke. De geschiedenis van dien tijd vermeldt de menigvuldige feiten, waarin zij den Spanjaarden de grootste schade veroorzaakten, wien zij op schaatsen even onverhoeds op het lijf kwamen, als in den zomer verrasten, wanneer deze zich, door afstand en menigte van grachten voor zich, veilig waanden. Hetzelfde lezen wij van vrijwillige burgers uit Groningen en Vriesland (1672), welke op deze wijze de roofbenden van den bisschop van Munster menigwerf betrapten.

In Noorwegen heeft men de lands-eigendommelijke gewoonte, van het gebruik van sneeuw-schoenen dienstbaar voor 's lands verdediging zien maken, en een zoodanig korps *skieloopers* vormen, die, met een bus gewapend, de grootste diensten

hebben bewezen. Het kan dan ook niet ongerijmd worden geacht, indien men het denkbeeld verwezenlijkt, om uit de landbewoners, welke niet in werkelijke krijgsdienst zijn, in ieder gewest een korps op te rigten uit de beste schutters en schaatsen-rijders zamengesteld.

Het zijn zoodanige korpsen, welke, tot de tijden van nood en algemeene wapening bestemd, als een gedeelte van de rustende schutterij of landstorm moeten beschouwd worden en uit vrijwilligers bestaan. Dezelve zijn in tijd van vrede tot geene verdere dienst verplicht, als tot die welke zij vrijwillig willen verrigten, terwijl hunne eenigste verplichting daarin zoude moeten bestaan, van zich gedurende den winter in kleine afdeelingen te oefenen, en onder hunne officieren eenige denkbeeldige krijgs-verrigtingen uit te voeren.

De bijzondere bestemming van zoodanig korps, maakt eene afwijking van de gewone kleeding en wapening noodig, welke ons zoude toeschijnen op de volgende wijs aan het doel te zullen beantwoorden. Wij zouden dezelve doen bestaan: Wat de *wapening* betreft, uit een tamelijk lang geweer, ligt, juist en ver schietende, van klein kaliber, een lange bajonet, die met eene rechte half tweesnijdige kling voorzien, tevens tot sabel kan verstrekken en tot opleggen van het geweer kan dienen. Dit geweer zoude met eene kordon-riem over den schouder moeten gehangen worden. De *kleeding* zoude kunnen bestaan uit eene *kortha* of litewski, die tot boven de knieën gaat, met eene rij knoopen en van voren kan opgehaakt worden, uit dik zwaar laken vervaardigd, met twee met leder gevoerde schuinsche zakken, voor op de borst, waarvan de linker tot de berging van een dozijn patronen geschikt is. Verder eenen breeden lederen gordel om het lijf, waarin links de sabel-bajonet, regts eene verschuifbare welsluitende gordel-patroontasch voor 50 patronen. Deze rok zoude nog moeten bevatten twee zakken in de plooiën, waarin de man zijne noodwendigheden bergt, eene rolkraag die, opgeslagen, den hals omvat. De rok heeft voorts wederzijds eene dwarszak, binnen in de voering, om des noods een hemd en andere onmisbare verschooning te bergen, welke hem somtijds nog tot plastron kan dienen, om eenen vijandelijken steek af te weren. Het beste hoofd-deksel schijnt een hoed met lage bol, of eene soort van kasket, met eenen smallen rand, te zijn, van gebrand leder met eene inslaande klep, welke onder de kin vastgebonden, de ooren en het aangezicht dekt. Vooral moet men bedacht zijn, om de manschappen tegen de guurheid van het weder te dekken, en te zorgen dat hunne handen, door doelmatige bekleeding, niet door de koude kunnen verkleumen. Eene sluitende pantalon, en over deze een paar wollen zoogenaamde IJslandsche kousen, die de knieën bedekken, terwijl in de pantalon eene zijzak moet aangebragt zijn, ook al tot

berging van patronen, paskogels, enz.

Het jaargetijde maakt bijzondere oplettendheden noodig, welke anders van minder gewigt zijn. Men moet zich alzoo tegen het indringen der jagsneeuw zoeken te beschermen, welke anders zoo ligtelijk zoowel de munitie als de lading en het pan-kruid kan nat maken, en een groot gedeelte der schoten doet weigeren. Het opschudden van pan-kruid is bij zulk weder vooral moeilijk, en het is daarom dat de gewone munitie-geweren niet als doelmatig kunnen beschouwd worden. Daarin staan zij verre achter bij die met trechtervormige zund-gaten en cilindrieke laadstokken. Deze inrigting, welke het opschudden van pan-kruid onnoodig maakt, behoedt zulks ook voor nat worden. De lading wordt ook door het niet keeren der laadstokken zeer vereenvoudigd en bespoedigd, terwijl zij bij koud weder, en ook in het duistere, veel gemakkelijker uit te voeren is. Het geschiktste kaliber schijnt dat van $\frac{7}{24}$ pond te zijn, met eene looplengte van 1 el. Door de, met een bakstuk voorziene, kolf tot 0,41 el te verlengen, en deze aan de onderzijde 0,05 el te verbreedden, verkrijgt men eenen beteren aanleg; waartoe een naauwkeurig vast vizier het juiste doelen bevordert. Voorts behoorde de loop bruin, het slot zwart gemaakt te zijn, verder met eene beweegbare haak, om de haan te kunnen vastzetten, tot vermijden van ongelukken, vooral bij het vallen.

Indien men de ligtheid nog meer zoude willen bevorderen, zou men, in stede van bajonetten, de bajonet-laadstokken van *Bubisdorf* kunnen invoeren, welke onder in eene driekante punt eindigen, en omgekeerd een bajonet van $\frac{1}{3}$ hunner lengte opleveren.

Door het kleine kaliber en de boven omschrevene inrigting, zou een zoodanig geweer tot 7 pond gewigt verminderd worden. De munitie, à $\frac{7}{24}$ pond, bedraagt op 60 patronen een pond; zoodat de man meer dan 4 oude ponden minder beladen is. Bij eene inrigting, waarbij snelheid op den voorgrond staat, verdient zoo iets vooral in aanmerking te komen. Een zoodanig geweer is veel handelbaarder, en zal, bij het gebruik van beter buskruid en verminderde lading van 10 wigtjes, nog genoegzame schootswijde bezitten, vooral wanneer men de speelruimte in die evenredigheid vermindert, als tusschen de gewone infanterie- en kavallerie-geweren van $\frac{7}{8}$ kaliber plaats heeft; namelijk door het verschil, dat daarbij twee punten bedraagt, op 1 à $1\frac{1}{2}$ punt te brengen.

De menigvuldige gelegenheden waarin een juist treffen op groote afstanden gewigtig is, zou raadzaam maken, om van de 10 man, één uit de beste schutters gekozen, met eene goede getrokken bus te voorzien, en deze tevens eenen tot spiets dienende springstok van 2 tot 5 ellen te geven. Aan dezen stok een ijzeren punt van 0,5 ellen lengte, daar onder een

bootsbaak, vervolgens eenen ronden platten knop, tot steunpunt; en eindelijk den stok zelve van eenige gaten voorzien, ten einde daardoor ijzeren pennen te kunnen steken voor het opleggen van het geweer.

Zoodanig een werktuig, vereenigd met de eigenschap van wapentuig, kan in de onderhavige betrekking vele voordeelen opleveren. Tot vermeerdering der ligtheid en om het krom buigen voor te komen, zou hetzelfde uit gespleten essenhout, in de midden op de helft uitgeboord, en uit twee stukken kunnen te zamen gevoegd worden. Dit werd reeds door den maarschalk *van Saksen* opzigtelijk de pieken voorgesteld. Als lang wapen bezit het al derzelve eigenschappen; ook heeft men in Oostenrijk zoodanige pieken voor de grens-jagers hoogst nuttig geacht. In de bovenbedoelde betrekking verleen en zij groote voordeelen, zoowel om het ijs te beproeven, als om tot hulp dergenen te verstrekken, die door zwakke plaatsen mogten heen vallen, terwijl zij als springstok het overspringen van middelmatig breede kanalen mogelijk maken.

Eene kleine handbijl met eenen hamerknop en een punt, alles in den vorm van de oude strijdbijlen, zoude tot kort geweer kunnen verstrekken. Zulk een wapen, waarvan zich de Russische boeren, in verscheidene gevallen in de handgemeenschap, met zeer veel voordeel bedienen, was vroeger, in de middeleeuwen, een hoofd-wapen. De geharnaste manschappen duchtten vooral dit wapentuig, daar geen helm deszelfs slagen weêrstand en geen kling dezelve kon pareren. Als hand-werktuig kan het tevens vele diensten bewijzen, vooral in het maken van fascinen, het afhakken van boomen en palissaden, het maken van hutten, enz. Daarbij is het in de hand van den landman een wapen, waarmede hij gewoon is om te gaan.

Het erkennen van het nut der bijlen, in vele krijgs-voorvallen, deed dezelve lang in gebruik blijven. Aldus zag men ze tijdens *Lodewyk XIV* door de grenadiers voeren (vid. St. Remy Mem. d'art). Ook in andere legers maakte men er een nuttig gebruik van, vooral bij de Polen. Dezelve maakte ook een gedeelte uit van de uitrusting der Fransche dragonders, bij hunne bestemming om zoo wel te voet als te paard te dienen. De graaf *Turpin* vermeldt en prijst hen als een wapen der hussaren, in zijnen tijd in tweederlei vorm in gebruik, welke met een steel van 26 duimen, aan de regterzijde, in plaats van een pistool, werd gevoerd. Ook thans zijn de handbijlen weder bij de Fransche ruitery ingevoerd.

Dit wapen, en tevens werktuig, houden wij vooral voor den landstorm geschikt, voor 't minst voor een gedeelte, terwijl wij aan het andere gedeelte bij eene piek een pistool zoude voegen. Degenen die met geweren zonder bajonet bewapend waren, zouden wij een lang en sterk mes tot kort geweer geven, hangende in een' koker aan de regterzijde, even als de

Turksche dolken, en tot opleggen geschikt.

Bij zulke korpsen was een groot voordeel te trekken, in stede der gewone artillerie, in zekere evenredigheid, b. v. per compagnie 2 dubbel-haken en een hand-mortier toe te voegen. Deze, op daartoe ingerigte sleden, door manschappen op het ijs voortgeschoven wordende, zouden in alle ondernemingen, die snelheid vereischen, de grootste uitwerking doen.

Een korps zoo als door ons geschetst is, is en behoort dat van partijgangers te zijn, die den ingedrongen vijand van alle zijden rusteloos bestoken, hem op verre afstanden overvallen, vernietigen, en weder verdwijnen, zonder dat hem de mogelijkheid wordt aangeboden, om eenen vijand die hem zoo zeer in snelheid overtreft, te benadeelen of te achterhalen, zelfs zich tegen hem te beveiligen.

De handelingen van soortgelijke krijgsbenden zijn te bekend, om hierover verder uit te weiden, of de grenzen eener schets te overschrijden, welke wij slechts met losse omtrekken hebben willen daarstellen.

****...N.

GEVOLGTREKKINGEN

UIT HET DOVENSTAAND

VERTOOG.

Onzen kundigen en hooggeschatten mede-arbeider, zij onzen dank toegebracht voor eene schets, die, hoewel in losse omtrekken voorgesteld, een daarom niet minder verziend doel beoogd. In een vroeger door ons geleverd artikel, hadden wij getracht de behartiging van een doelmatig stelsel van landsverdediging aan te prijzen. Wij hadden daarbij op den voorgrond gesteld, dat het staand leger van den Staat een daartoe strekkend onderwijs moest ontvangen, en de middelen aangegeven, welke, naar ons gevoelen, zouden kunnen leiden om ons leger daartoe voor te bereiden. De zaakkundige schrijver van het hier voorafgaande artikel doet een stap verder, met, door geschiedkundige voorbeelden, aan te wijzen, welke middelen men zoude kunnen aanwenden, om ook buiten regtstreeksche medehulp van het staande leger, eene, op de eigendommelijkheden van het volks-karakter en op de plaatselijkheid steunende, lands-verdediging te organiseren.

In het vroeger bedoelde artikel hadden wij echter aange-toond, dat onze volks-geaardheid, sedert onheugelijke tijden, verschillende wijzigingen heeft ondergaan, en dat men, zoowel op het vroeger als tegenwoordig standpunt van algemeene volksstemming, om des vredes wille, niet gaarne om den oorlog denkt. Alle voorstellen of verwijzingen op vroegere strijd-

vaardigheid, zullen dus weinig of niets uitwerken, zoo lang er niet stelselmatig, en reeds bij de eerste opvoeding der jeugd, gewerkt wordt om de hechtste kiemen te leggen tot het onverdelgbare begrip van liefde tot den geboortegrond, steunende op de kracht van volk en land, en op den vasten wil om die tot deszelfs verdediging dienstbaar te maken. In de roemrijkste tijdvakken onzer geschiedenis, vinden wij de duidelijkste sporen van de aanwezigheid dezer gevoelens en begrippen. Het is waarheid, dat daarin enkele provincien van het voormalige gemeenebest boven de andere uitblonken, en dat de strijdvaardigheid der bewoners in de eene voor de zeedienst, in de andere voor de landdienst, door volks-gebruiken of gewestelijke voorschriften, werd aangewakkerd: in het algemeen echter was het gevoel, dat elk burger verplicht was zijne haardstede te beschermen, in het tijdvak der worsteling om een onafhankelijk volks-bestaan te verkrijgen, inniger en onbaatzuchtiger dan later gevestigd. Dit is mede een gevolg van het meer en meer centraliseren van het hoofd-bestuur, en het ontstaan van een staand leger, rustende op wettige dienstpligtigheid. Daardoor is het vertrouwen ontstaan, dat het hoofd-bestuur waakt en zorgt voor de onschendbaarheid van het grondgebied, en alle hulpbronnen daartoe strekkende aanwezig houdt. De bepalingen der grondwet, ten opzichte van 's lands verdedigings-middelen, brengen die zorg geheel op het Hoofd van den Staat over, terwijl eene niet regtstreeks bepaalde ministeriële verantwoordelijkheid, deze middelen, om zoo te zeggen, geheel buiten de bemoeijingen van het volk houdt. Wij achten ons niet gerechtigd om in overwegingen te treden, nopens de voor- of nadeelen, de al of niet grondwettigheid van een zoodanig stelsel. Als krijgsman een oordeel vellende, zouden wij zeggen, dat de lands-verdediging onder één hoofd moet staan. De verantwoording wordt echter daardoor groot en deszelfs zorgen veelomvattend. Bij een zoodanigen staat van zaken, moet dan ook alles wat de lands-verdediging betreft, van dat hoofd-bestuur uitgaan, en de middelen en wegen daartoe door datzelfde bestuur worden aangewezen. Het zal derhalve altijd, zoo niet onmogelijk, dan toch zeer moeilijk vallen, om voorstellen van onderhavigen aard ingang te doen vinden, zoo deze niet door het hoofd-bestuur gedeeld, voorgelicht en aangemoedigd worden. Iets zoodanigs in tijden van gevaar te scheppen is mogelijk, omdat het voorgeslacht niet te vergeefs de liefde tot den geboortegrond heeft aangekweekt en op het nageslacht heeft overgeplant, maar is moeilijk in de uitvoering, wanneer men zich in tijden van rust daartoe niet heeft voorbereid.

De wettige dienstpligtigheid voor het staande leger en de schutterijen, hoewel in vele opzigten voor verbeteringen vatbaar, heeft gezorgd voor eene toereikende gewapende magt;

het ontbreekt echter aan bepalingen en voorschriften, om die magt eene naar 's lands wijze en eigendommelijkheden geschikte inrigting te geven. De waarheid hulde doende en met gepaste bescheidenheid onze gevoelens uitende, gelooven wij zelfs te mogen zeggen, dat dat belangrijke punt onzer nationale krijgsofvoeding zeer verzuimd is.

Het staande leger, als ook de schutterijen, zijn op den voet der overige legers van ons werelddeel geschoeid, en eene gelijksoortige wapen-oefening daarbij ingevoerd. Aan eene eigenaardige krijgvoering, ingerigt naar de gebruiken en zeden van het volk, en steunende op de plaatselijkheid van het land, als ook op onze staatkundige betrekking tot de andere mogendheden, zoo als de schrijver van het bovenstaand artikel bedoelt, is niet of voor 't minst weinig gedacht. En wel beschouwd, moest iets zoodanigs, in verband met het staande leger, den eigenlijken steun van ons onafhankelijk volks-bestaan uitmaken. Bovenbedoelde schrijver zet dit denkbeeld met warmte en overtuiging uiteen; zoo zelfs dat men zich eenigzins verwonderen moet, dat de algemeene aandacht niet reeds vroeger meer bijzonder op dat onderwerp is gevestigd geworden. Het is echter eene leemte, welks oorzaken men spoedig genoeg ontdekt, zoodra men slechts gaat nadenken over den grondslag waarop ons staats-gebouw is opgetrokken.

Bij eene zoodanige overweging, vestigt zich onze aandacht in de eerste plaats op de staatkundige rol waartoe het Koninkrijk der Nederlanden bij deszelfs eerste inrigting geroepen werd. Deze rol was een onderdeel van die welke het nieuwe Europeesche staten-stelsel, ten opzichte van Frankrijk, te spelen had. Daar dit stelsel, uit een krijgskundig oogpunt beschouwd, op het offensieve steunde, en in verband stond met onderlinge krachts-ontwikkeling, zoo was ook het Nederlandsch gedeelte meer offensief dan defensief. Van dáár gedeeltelijk de rigting welke onze krijgs-inrigting nam, welke natuurlijkerwijze geene groote gapingen met de andere legers mogt vormen, daar zij geroepen konde worden daarmede gezamenlijk te werken. De voet waarop die krijgs-inrigting geschoeid werd, was dus eerder navolging dan oorspronkelijk en eigendommelijk, en wellicht had men het destijds voor zeer belagchelijk uitgekreten, wanneer men, alleen op het behoud van den Vaderlandschen grond denkende, voorstellen had gedaan als in het onderhavige artikel worden aangeduid.

Eene nadere overweging voert ons op andere oorzaken, die hebben medegewerkt om onze krijgs-huishouding, als ware het, bij navolging in te rigten. Het grootste aantal opper-officieren, welke aan de inrigting dier huishouding hebben mede gewerkt, waren in de groote offensieve krijgs-school opgevoed, hadden bijna het geheele terrein van Europa overwinnend gearpenteerd, kenden echter minder de terrein-voordec-

len van den Vaderlandschen bodem. Met de Fransche krijgsinrigtingen hadden zij geleerd te overwinnen, en wanneer slechts de beroemde kleine man aan hun hoofd was, dan hadden zij daarmede zelfs de eigendommelijke krijgsinrigtingen der Tyrolers en Spanjaarden weten te bedwingen. Het sprak wel van zelf, dat het vertrouwen, in die groote krijgsschool opgedaan, geenszins zoo spoedig aan het wankelen was te brengen, door veranderde en niet zoo ligt te vatten omstandigheden. Het was vooral in de eerste jaren, na onze gelukkige restauratie, ook moeijelijk, om zich *à priori* te verplaatsen in eenen toestand gelijk aan dien waarin wij ons werkelijk sedert zeven jaren verplaatst zien. En met het Parijsche vredes-traktaat en de Weener-akte voor zich, wie zou dan ook hebben kunnen denken, dat het Koninkrijk der Nederlanden door geweld en verraad, en de tergende onverschilligheid van deszelfs bondgenooten, tot het grondgebied van het aloude, in roem zoo rijke, gemeenebest terug gebracht, beperkt zoude worden tot eigene nationale lands-verdediging. Van zulk een toestand, zonder werkdadige hulp van bondgenooten, zoekt men te vergeefs een voorbeeld in de geschiedenis van het Vaderland.

Het kan dan ook niet bezwaarlijk geacht worden, de verdere oorzaken op te sporen, waarom bij onze militaire opvoeding alles meer naar buiten dan naar binnen zag. En welligt zijn het alleen de omstandigheden, zoo als die welke wij tegenwoordig beleven, die doen denken aan de middelen en wegen, geschikt om het roemrijke erfdeel van een altijd eerbiedwaardig voorgelacht te kunnen behouden.

Het is echter verre van ons, dat wij door deze overwegingen zouden willen beweren, dat onze krijgsinrigtingen geheel en uitsluitend moesten geschoeid zijn op eene zoogenaamde volks-wapening. Daaromtrent zijn onze denkbeelden genoegzaam bekend, en altijd zal het nuttig, ja zelfs in het belang van de land-verdediging noodzakelijk zijn, dat wij een staand leger bezitten, op den offensieven leest der andere legers geschoeid, en geschikt om, bij het wenden van de staatkundige kansen, mede te kunnen spelen op het groote tooneel der wereld-gebeurtenissen. Deze schoeiing heeft het reeds eenmaal in staat gesteld om zich met voordeel (1851) daarop te vertoonen, en met klem de regten van Oud-Nederland te doen gelden.

Het is intusschen niet te loochenen, dat onze tegenwoordige staatkundige toestand ook andere bedenkingen in het midden brengt; namelijk, bedenkingen van geheel defensieven aard. Deze doen de vraag ontstaan: waarin men de oorzaken moet zoeken, waarom deze bedenkingen niet reeds sedert de laatste jaren aanleiding hebben gegeven, om onze offensieve magt tevens eene met de landsgesteldheid geëvenredigde opleiding tot den defensieven oorlog te geven? De krijgs-oefeningen van

het grootste gedeelte onzer troepen, dragen tot nog toe dien stempel van eigendommelijkheid niet. Immers wanneer wij ons slechts voor eenen oogenblik in eenen werkelijk defensieven toestand achter onze inundatiën en verdedigings-liniën denken; opgesteld achter dijken, dammen, kaden, enz., zouden alsdan de troepen van ons staande leger zich in hunnen eigendommelijken werkkring bevinden? Zouden wij dan troepen hebben, geoefend in alle kunstgrepen van den kleinen oorlog, ten einde van de voordeelen der kunst en van die van den bodem het ware nut te trekken? Zouden zij kunnen optreden met eene eigendommelijke krijgvoering, geschikt naar de geaardheid van volk en land, om op deze wijze eene vijandelijke overmagt te kunnen afwijzen? Wij gelooven dat zij zich in den beginne in eene voor hen geheel vreemde sfeer zouden verplaatst zien. En toch de troepen van het staande leger moesten, naar ons inzien, even zoo goed in de defensieve als in de offensieve krijgvoering geoefend zijn, om aan de volks-wapening tot voorbeeld en tot steun te kunnen strekken.

De oorzaken van het niet bestaan dezer eigendommelijkheden, zijn gedeeltelijk aangewezen in ons artikel *Denkbeelden over Nederlandsche Troepen* (zie N°. 12, vijfden Jaargang). Daarbij zouden wij nog eenige bedenkingen kunnen voegen, die welligt hier eene gepaste plaats kunnen vinden.

In de eerste plaats stuiten wij weder op den geest van navolging, die in vele zaken van ons krijgswezen doorstraalt, en die voor het offensieve gedeelte eene zeer aanprijzenswaardige zijde heeft. En waarom zouden wij ook niet overnemen wat bij anderen als goed en gepast in krijgssaken gehouden wordt, en dat tot onze overtuiging spreekt? Zulk eene *keur-navolging* moet ieder, die slechts eenen oppervlakkigen blik in het krijgswezen geslagen heeft, lof toezwaaijen, wanneer slechts de navolging het eigendommelijke, het echte Hollandsche, de ware Vaderlandsche overtuiging niet verdringt. Velen zijn er welligt welke thans de sommiteiten van onze krijgsmagt uitmaken, die zich in hunne denkbeelden niet kunnen verplaatsen op den eng beperkten bodem, en steeds aan de hoop en het geloof blijven hechten, dat die grond zich eenmaal weder *verder* zal uitstrekken, zelfs dat er zich geene gevallen kunnen voordoen, dat onze tegenwoordige bodem immer eene eigendommelijke krachts-inspanning zal behoeven. Het eerste willen wij niet afkeuren, het tweede echter zouden wij als eene niet te vergevene *zorgeloosheid* laken. Er zijn echter nog meer oorzaken, die wij in de strekking van onze militaire litteratuur zullen vinden.

Eerst sedert de laatste 10 jaren, kan men zeggen dat onze krijgs-litteratuur zich heeft beginnen te vormen, in weêrwil der weinige aanmoediging en de vroegere tegenkantingen der sommiteiten onzer militaire hierarchie. Gelukkig genoeg heeft

men het nut ingezien om zich boven vooroordeelen te verheffen en de handen aan het werk te slaan, in weerwil dat men voor slechts weinige jaren allen met den naam van broodschrijvers bestempelde die lust tot schrijven gevoelden, en men den studerende officier een weinig te laag aanzag. Thans zijn die tijden geheel gewijzigd, dank zij der volharding van sommige jeugdige schrijvers. De eerste ontwikkeling eener eigene krijgslitteratuur kon echter niet anders dan *navolging* zijn. Immers dat veld was bij ons nauwelijks ontgind, toen het bij den vreemdeling reeds rijpe en saprijke vruchten droeg. Het sprak van zelf, dat men van die vruchten gebruik maakte, en vooral die welke uit het brein van mannen voortkwamen die studie met ondervinding paarden, en daarenboven hooge rangen in de vreemde legers bekleedden. Bij den vreemdeling waren het de hoogere rangen die de pen opnamen, bij ons te lande daarentegen grootendeels de lagere rangen, die van den vrede partij trokken om het militaire letterkundige veld te bearbeiten. Deze sloten zich bij gene aan, en dit was ook het beste middel om ingang te vinden en hunne eigene denkbeelden tot rijpheid te brengen. Het gevolg dezer strekking was echter, dat men zich altijd op een vreemd terrein moest verplaatsen, en de rigting der denkbeelden eene meer buitenwaartsche dan binnenlandsche strekking verkreeg. In één woord, onze eigene krijgslitteratuur verkreeg eene meer algemeene militaire strekking, zonder iets eigendommelijks te bevatten. Daarmede hebben wij eenen goeden grondslag gelegd, hebben wij veel geleerd, hebben wij onze denkbeelden over den oorlog en de oorlogvoering tot rijpheid gebracht. Wij hebben echter, zoo als wij hier boven zeiden, mede gewerkt om de algemeene aandacht meer naar buiten te vestigen, en die onzer tegenwoordige chefs op het veld van hunnen vorigen roem te houden.

Het hier voorafgaande artikel brengt onze denkbeelden op een geheel ander terrein, en wijst, hoe los de omtrekken ook zijn, de rigting aan, die wij thans als echte oud-Nederlanders moeten nemen, om eene nationale krijgsschool en eene eigendommelijke krijgvoering te vormen. Het verwijst ons op den dierbaren geboortegrond, op de daden en op den roem onzer vaders, behaald met eigendommelijken moed, volharding en met oorspronkelijke vindingen.

En wie onzer zoude het belangrijke dier rigting niet inzien, gevoelt niet in zich eenen nieuwen prikkel, om de verkregene kennis toe te passen en te verrijken met de voortbrengselen van oorspronkelijk vernuft. Wanneer het waarheid is — en wie zal het loochenen — dat de Vaderlandsche bodem reeds zoo vele edele gezindheden heeft aangekweekt, en van geslacht tot geslacht tot ons heeft overgebracht, dan zal hij voorzeker ook nu niet onvruchtbaar blijven voor het zaad, dat een in

den oorlog opgevoed en met eere grijs geworden krijgsman in denzelfden geworpen heeft.

Hij heeft het gezegd, en wij beamen het volkomen, dat men zijnen vijand met aan hem niet bekende regels en vindingen moet bejegenen, om de kansen der overwinning te vermeerderen. Het zijn de nieuwe scheppingen in de oorlogvoering die de heerlijkste lauweren om de schedels der uitvinders gestrengeld hebben. Zoo bragt de Grieksche krijgskunst en de Macedonische phalanx *Alexander de Groot* op den weg der wereld-verovering. Door zijne krijgslisten van nieuwe vindingen en uitvoering, bragt *Hannibal* Rome op den rand des verderfs. Zoo sloeg *Epaminondas* zijne vijanden met zijne nieuwe (schuinsche) slag-ordestelling. Zoo verhief zich *Gustaaf Adolf*, met de hervormingen van *Maurits van Oranje* en met de zijne tot een groot en gelukkig veldheer. Even zoo voerde *Fredrik de Groot*, met zijne linie-taktiek, het erfdeel zijner vaders in den rang der groote mogendheden, terwijl zij hem eenen onverwelkbaren roem aanbragt. Zoo ontwikkelde zich in den kamp der Nieuwe Wereld, tegen verouderde misbruiken van het gezag, onder de vrijheidsleuze eener regtvaardige zaak, eene nieuwe strijdwijze (het tirailleur-stelsel) die *Washington* bezigde, en waarmede hij de krijgshaftige bendes van Groot-Brittanje van het vaderlijke erf verdreef. En eindelijk zag *Napoléon* zijne reuzen-plannen in de uitvoering met geluk en voorspoed bekroonen, toen hij met de nieuwe schepping der kolommen-taktiek en het vernuftige gebruik van groote reserven zijne tegenpartijen bestreed. In het algemeen, dáár waar wij in de krijgs-geschiedenis het geluk hoog zien schitteren, vinden wij ook onder die vaandels iets nieuws, iets eigendommelijks, waardoor die voorspoed bevorderd werd.

De geachte inzender van het bedoelde artikel, wil voornamelijk de aandacht doen vestigen op het nut en de voordeelen, te trekken uit eene eigendommelijke volks-wapening. Wij gelooven daarin eenige behartigingswaardige wenken te vinden; wij vermeenen echter, dat men, om deze en gene voorstellen tot rijpheid en tot uitvoering geschikt te maken, er moest begonnen worden om eene goede infanterie te vormen, voornamelijk ligte infanterie. In onze *Denkbeelden over Nederlandsche Troepen*, gelooven wij eenigzins den weg te hebben aangewezen, langs welken men tot dat doel zoude kunnen geraken. Ons terrein en onze eigendommelijke lands-verdediging, vordert, meer dan elk ander land, troepen van alle wapenen, geschikt voor de kleine oorlogvoering, en dus voortreffelijke ruiters en voortreffelijke scherpshutters — ware bussen-jagers. In dat opzigt heeft onze artillerie het op eene navolgenswaardige hoogte gebracht, daar zij zoowel voor den kleinen als grooten oorlog geoefend is. Onze infanterie en kavallerie heeft in dat opzigt nog een ruim veld voor zich. Met de hoedanig-

heden die onze landaard bezit, en met officieren die slechts eenige emulatie en aanmoediging behoeven, om het onmogelijke uitvoerbaar te maken, kan het echter niet moeilijk vallen dat doel even goed te bereiken, zoodra men slechts het gewigt dezer wijziging heeft ingezien. Zoodra men de troepen, of een gedeelte der troepen, van het staande leger daartoe inrigt en oefent, dan zoude zulks als van zelf eenen wijzigenden invloed op onze volks-wapening uitoefenen, vooral als dit door het hoofd-bestuur werd aangemoedigd.

Het tweede punt van overweging dat, naar ons inzien, door het hoofd-bestuur — omdat dit het centrale punt is waarvan alles moet uitgaan — moest worden behartigd, en waarop wij reeds meermalen verwezen hebben, is de schiet-oefeningen tot een volkspel te vormen. Daartoe behoeft men slechts de oude schutter-corporatiën weder in het leven te roepen, en eenige honderden nieuwe bussen met toebehooren, aan een zeker getal gemeente-besturen af te leveren, en door den invloed van de hoofd-besturen der provinciën, in enkele gemeenten schutter-gezelschappen te vormen. Een tien of twintigtal bussen met toebehooren, door de zorg van het gemeente-bestuur bewaard en onderhouden, waartoe de veldwachters, welke grootendeels oude gedienden zijn, gebruikt konden worden, zoude een voldoende materieel opleveren voor het praktisch onderwijs. Bij gebrek aan deskundigen om de schiet-scholen te leiden, zoude men aanvankelijk daartoe eenige onderwijzers uit het leger kunnen detacheren, die, na een kort verblijf in de gemeenten, weder in het leger zouden kunnen terug keeren. Premien door de provinciale besturen of door het hoofd-bestuur aan de beste schutters uit te reiken, zouden dezelfde uitwerking als de premien voor de harddraverijen hebben. Eene onderlinge wedstrijd tusschen de schutter-gezelschappen van onderscheidene nabijliggende gemeenten, zou moeten uitgeschreven en, met inachtneming van eenig decorum, moeten gehouden worden. Van lieverlede zoude men de schiet-oefeningen alzo tot een volkspel maken, en de landelijke en stedelijke jeugd gewennen aan de behandeling van dit geduchte oorlogs-wapen. Wanneer men nu de premien voor de beste schutters liet bestaan uit eere-wapenen van hetzelfde kaliber, en daarenboven de aanschaffing van kaliber-bussen, van 's Rijks wege, en dus voor aannemings-prijs, gemakkelijk en min kostbaar maakte, dan zoude men zeer spoedig den invloed van zulk eene verreichende volks-wapening ondervinden, terwijl de vorming van scherpschutter-korpsen, in het vervolg van tijd, bij ons te lande even zoo gemakkelijk zoude uit te voeren zijn als in de Tyrolsche gebergten of in de Zwitsersche Alpen. Dit zou, naar ons inzien, den grondslag uitmaken voor de eventuele oprigting van partijganger-korpsen, door den meergenoemden schrijver bedoeld, waartoe de gewijzigde krijgs-

oefeningen van het staande leger een invloedmakend voorbeeld zouden geven.

De bijl houden wij ook voor een voortreffelijk hand-wapen voor zulk soort van troepen, terwijl wij niet genoeg het meer gebruik maken van den hand-mortier, als artillerie voor ligte troepen, kunnen aanbevelen. Daarentegen stemmen wij niet met den schrijver in omtrent het nut der dubbel-haken, door de Franschen, zonder grond, zoo hoog geroemd. Eene goede getrokkene en met pas-kogels geladene bus, in de hand van een goed schutter, doet voorzeker meer kwaad dan drie dubbel-haken, door geoefende manschappen bediend; de ondervinding heeft zelfs geleerd dat de nieuwe Fransche dubbel-haken daarbij verre achter staan.

Wij zullen ons echter van verdere aanmerkingen, voortspuitende uit een gering verschil van gevoelens, onthouden, omdat het doel dat de schrijver beoogt, naar ons inzien, verder strekt dan de aangeduide bijzonderheden. Dat doel is de grondslag voor de ontwikkeling van oorspronkelijke strijd-vermogens ter verdediging van het vaderlijke erf, eene uitnoodiging aan alle Vaderlandsche militairen om hierop hunne aandacht te vestigen, en eene verwijzing op de rigting die onze militaire oefeningen en onze krijgskundige studien moeten nemen. Wij voor ons hebben dat doel slechts een weinig willen toelichten en uiteen zetten, om zoo mogelijk, door eene meer algemeene ontwikkeling, de aandacht onzer hoogere militaire autoriteiten te trekken. Overigens is het een ruim veld voor vele onzer verdienstelijke hoofd-officieren, welke den oorlog in het Spaansche schier-eiland hebben mede gemaakt, om daarop hunne oude herinneringen te zaaijen, en te vergelijken met den bodem en het volk die thans hunne ervaring behoeft en inroept.

In de oefeningen van den verdedigings-oorlog vormt men het ware krijgs-element, en den krijgshaftigen geest, die door de morele krachten, vaderlandsliefde en trouw gevoed wordt. Zij boezemen aan den soldaat een onwankelbaar vertrouwen op zich-zelf en op zijne wapenen in, terwijl zij hem de voordeelen van het terrein doen kennen en leeren ten nutte maken. Een leger in den verdedigings-oorlog, naar aanleiding van het terrein, tot eenen zekeren trap van volmaaktheid gebragt, zal alle elementen voor het voeren van den offensieven krijg in zich bevatten. Dit te doen gevoelen was onze bedoeling.

Breda, J. C. VAN RIJNEVELD.
10 Augustus 1857.

Aan de Redactie!

De zeer geleerde en ervaren schrijver, der in den Militairen Spectator van Februarij II., n^o. 8, opgenomene verhandeling

over de vuurwapenen der kavallerie, zegt, bladzijde 164, dat *Napoleon* zijne geheele kavallerie met mousquetons wapende, behalve alleen de *lansiers*, die dezelve, uit hoofde van de *lans*, als hoofd-wapen, niet konden voeren.

Het zij mij vergund aan te merken, dat dit laatste eene vergissing bevat, althans zeker ten opzichte van een gedeelte der korpsen van het bedoeld wapen, daar de *lansiers* der toenmalige keizerlijke garde, in 1811, wel degelijk ook, gelijk alle andere korpsen, van karabijnen werden voorzien.

Bevorens tot dezen maatregel over te gaan, waren dienaangaande, te *Versailles*, bij het 2de regiment *lansiers* der garde, in tegenwoordigheid van den maarschalk hertog van *Istrien*, proeven genomen, die, gelijk wel te voorzien was, de overtuiging gaven, dat de *lansier*, bij zijne *lans*, *sabel* en twee *pistolen*, nog eene *karabijn* bekomende, van wapens overladen zou wezen en in het gebruik derzelve gehinderd zou worden. Evenwel werden deze moeilijkheden geoordeeld door oefening en gewoonte te zullen vervallen, en dus niet te kunnen opwegen tegen de voordeelen die men zich bij den op handen zijnde veldtogt (in *Rusland*) van de *karabijn* voorstelde; namelijk, de regimenten *lansiers*, gelijk alle andere korpsen, in staat te stellen, om door het *karabijn-vuur* (dat bekend stond als het geschiktste middel om de *Kozakken* in bedwang te houden): 1°. de dikwerf zoo overmagtige zwermen der *Kozakken* af te weren; 2°. zich in kantonnementen of bivouacken tegen hunne aanvallen te handhaven, en 3°. na het verlies van paarden, de onberedene manschappen nog, tot eigene verdediging of geleide van konvooyen, enz., ten nutte te kunnen maken.

De veldtogten van 1812, 1813 en 1814 leverden menigvuldige voorbeelden van een dergelijk gunstig gebruik der *karabijn*, en zoo dit wapen voor den *lansier* wel eenigzins ballast bleef, was het hem evenwel ook in vele omstandigheden van groot nut, en belette het hem nooit om van zijne *lans* een krachtig gebruik te blijven maken.

Vveligt zal de Redactie van den *Militairen Spectator*, deze weinige regelen, als inlichting, niet onwaardig achten om in derzelve maandwerk te worden opgenomen.

VERSCHEIDENHEDEN.

X
Het eerste studie-jaar van de weder geopende Koninklijke Militaire Akademie, is den 15den dezer geëindigd; zullende de cursus van het 2de studie-jaar, na eene vacantie van zes weken, den 1sten October aanstaande aanvangen. Het afgelopen jaar heeft een zeer bemoedigend vooruitzicht voor het volgende

opgeleverd, terwijl het nieuwe hoofd-bestuur dezer belangrijke inrigting, zoo wij vermeenen, in alle opzigten, zich mag verheugen in het welslagen dezer eerste proeve. Bij het weder openen van het hooge krijgskundige onderwijs voor alle wapenen der landmagt, en van dat voor den waterstaat, was het van het hoogste belang om bij de kadets en pages welke, als ware het, den grondslag zouden moeten vormen, van het nieuwe jeugdige personeel, waarmede de Akademie in het vervolg zal bevolkt worden, de grootst mogelijke onderworpenheid en eenen goeden geest te vestigen. Het welslagen dier inrigting, ook voor het vervolg van tijd, zoude grootendeels afhangen van den weg die men bij het weder aanvangen dier studiën insloeg, en van de zedelijke, intellectuele en fysieke ontwikkeling der jonge lieden, welke de kern van het personeel moesten vormen. Van de 79 kadets en pages, dat personeel uitmakende, hadden er 17 reeds vroeger krijgskundig onderwijs te *Medemblik* ontvangen. Van het zedelijke gehalte van deze oudere kadets hing het dus voornamelijk af, daar de nieuwelingen maar al te dikwerf den plooi der oudere aannemen. Gelukkigerwijze waren deze toegerust met eenen goeden geest van orde en voorbeeldige zucht naar studie, zoodat men deze slechts te onderhouden had, om de nieuwelingen dat voetspoor te doen drukken. Daarin is men, over het algemeen genomen, zeer gelukkig geslaagd, en wel met dat gevolg, dat men zonder schroom op dezen jeugdigen stam kan enten. In een zeer kort tijdsbestek door Zijne Majesteit den Koning, HH. KK. HH, den Prins van *Oranje*, den Erfprins, Prins *Alexander*, en laatstelijk door Z. K. H. Prins *Frederik der Nederlanden* bezocht, welke hooge bezoekers deze inrigting tot in de geringste bijzonderheden hebben nagegaan, zoo was dit bewijs van hooge belangstelling reeds aanvankelijk eene belooning voor de door het hoofd-bestuur en het korps leeraren aangewende moeite. Enkele vreemde bezoekers, waaronder Z. K. H. de grootvorst *Michaël* moet genoemd worden, hebben door hunnen bijval, insgelijks mede gewerkt om eenen wenschelijken najaar onder het geheele personeel der Akademie te onderhouden, terwijl de betuigingen van tevredenheid, door alle deze vorstelijke bezoekers bij herhaling aan den dag gelegd, ook aan de ouders en voogden der jonge lieden eene aangename gewaarwording en het ondubbeltzinnigste vertrouwen moeten inboezemen, op de zorg die voor hunne kinderen en pupillen gedragen wordt.

De vijf kadets voor het wapen der genie, behoorende tot het 4de studie-jaar, *H. J. J. Haesenbroek*, *J. P. de Bordes*, *W. F. G. L. van Hooff*, *D. J. Jordens* en *G. Kuiper Hz.*, hebben in het begin dezer maand, het officiers-examen voor den raad van toezigt afgelegd, en hebben alzoo de Akademie en hunne kameraden verlaten, om weldra de vruchten van een voorbeeldig gedrag en van ijverige studiën, in eene vrijere en hoogere betrekking te gaan plukken.

De vereenigingen van een aanzienlijk aantal onzer troepen,

in de laatste twee maanden, in en bij het legerkamp te Rijen, hebben *Spectator* in staat gesteld, wederom eenige bijzonderheden, betreffende het oordeel dat over zijne werkzaamheden geveld wordt, in te zamelen. Deze inzameling zal niet zonder gevolgen blijven, daar hij, steeds beziel door het verlangen om in den geest van zijn publiek te werken, niets liever wenscht dan daarnaar zijnen werkring te regelen. Een wensch, die algemeen gedeeld wordt, heeft *Spectator* vooral aangeteekend, met het voornemen om aan denzelfden, bij elke voorkomende gelegenheid, te voldoen: deze is namelijk het bestrijden van bestaande vooroordeelen, die de wezenlijke belangen van het Vaderland tegenwerken. De taak die *Spectator* zich daarbij heeft opgelegd is moeilijk, daar hij tusschen eene onafzienbare rij van klippen moet stevenen, om het doel, dat hij zich voorgesteld heeft, te bereiken. Dit echter heeft hem geenszins afgeschrikt, omdat hogere belangen, die elken regtgeaarden Vaderlander even lief moeten zijn, daardoor kunnen bevorderd worden. Het bestrijden van vooroordeelen en het onderhouden van eenen waren Vaderlandschen krijgsgesest, was, in zekeren zin, eene der voornaamste oorzaken die aanleiding gaven tot het ontwerpen van dit Tijdschrift. De staat van dubbelzinnige rust welke op het woelige eerste tijdvak der Belgische omwenteling gevolgd is, heeft, vooral in de beide laatst verloopene jaren, de noodzakelijkheid doen inzien, om deze beweegredenen gedurig indachtig te blijven, en bij aanhoudendheid de aandacht te vestigen op de eigenlijke bestemming van elke krijgsmagt. Maar al te veel is men geneigd, vooral bij ons te lande, om zich te spoedig aan dat aangename *far niente* over te geven, dat het zoogenaamde leven *met den dag* voortbrengt. Eene zekere soort van zorgeloosheid, anders zoo geheel vreemd aan het echte Hollandsche karakter, schijnt zich gedurig te willen meester maken van de veerkracht die telkens door de natie wordt aan den dag gelegd, als de gevaren reeds meer dan dreigende zijn geworden. Tasten deze werkelijk in onze levensbeginselen, dan worden al de grondstoffen, welke geschikt zijn om aan die gevaren het hoofd te bieden, te baat genomen en met al het uiterlijke der bevalligheid gesmukt. Zijn de gevaren voorbij, dan worden dezelve met zekere schroomvalligheid weder geborgen, bedekt en zoo veel mogelijk aan het oog onttrokken. Voornamelijk heeft dit bij het leger plaats met enkele hartstogten, die, naar ons inzien, altijd even bevallig getooid, aan het oog van elken krijgsmans moesten vertoond worden. Zoo is er iets dat alle chefs in tijd van oorlog gaarne aan elk soldaat zouden willen inboezemen, en waarmede het hogere bestuur zeker elk chef zoude willen beschenken bij de intrede van eenen veldtogt, omdat het tot groote daden kan aansporen. Vele chefs nu vinden dat *iets* bij anderen, in tijd van rust en vrede, dikwerf zeer lastig, vooral diegenen wien zich door ouderdom of dienst-vermoeijenissen dat *iets* gedeeltelijk ontnomen zien. Wij zullen hier niet in het midden brengen, hoedanig het hogere bestuur dit beschouwt, dewijl wij ons geenszins het regt toekennen, om dit regtstreeks te beoordee-

len, en zulks trouwens als van zelve uit daadzaken is af te leiden, maar rigten ons hier voornamelijk tot de algemeene denkwijze. Dat *iets* dan, is niets anders dan hetgeen men in de wandeling *eergierigheid*, *ambitie*, of het gedurig *streven naar eer en onderscheiding* noemt. Wanneer dit langs den weg van ware verdienste moet verkregen worden, en gunst, geboorte of betrekkingen van allerlei aard buiten het spel gelaten worden, dan is er eenen ijzeren wil en stalen veerkracht noodig om dien weg te bewandelen, vooral wanneer er weinig hoop op goede gevolgen bestaat. Jeugd en mannelijke kracht kunnen zoo iets voortbrengen; bij het afnemen dier hoedanigheden, gaan echter — op enkele uitzonderingen na — beide verloren, en dan herinnert de ambitie van jongeren telkens den ouderen aan de noodzakelijkheid om eenen werkring te verlaten, die zonder de bovenbedoelde eigenschap niets is dan een last voor de schatkist van den staat. Op deze wijze komen er vooroordeelen tegen een der voornaamste grondstoffen van het ware krijgsmans-leven, en dikwerf ziet men door zorgeloosheid, onkunde, somtijds door kunst, datgene onderdrukken, wat het grootste levens-beginsel van elk goed zamengesteld leger vormt. Men zal *Spectator* hier welligt tegen werpen, dat hij veel op rekening van het egoïsmus en te weinig op die der krijgstucht, Vaderlands- en Vorstenliefde stelt. De laatsten zijn voorzeker magtige hefboomen, vooral in de oogenblikken dat de onafhankelijkheid van het volk, de onschendbaarheid van het land en de regten van den vorst bedreigd worden; hij ziet echter niet in, dat deze niet gepaard zouden kunnen gaan met datgene dat wij onder ambitie willen doen verstaan. Wederkerig prikkelen zij elkander, maar als beide laatsten door tijd en omstandigheden kalmer worden, dan blijft de menschelijke zwakheid, het egoïsmus, en met deze de ambitie nog over. Daarop laten de andere hoedanigheden zich zeer gemakkelijk enten, om ze tot een geheel te vormen, waarvan men alles goeds verwachten kan. Overigens valt het ook moeilijk de beide laatstbedoelde hoedanigheden altijd even veerkrachtig te onderhouden; de omstandigheden moeten daarbij als prikkel dienen, en deze heeft men zoo niet altijd, en bij keuze, bij de hand, om die aan te wenden. De ambitie daarentegen kan men altijd en zonder vele opofferingen onderhouden en steeds aanprikkelen, als men de middelen daartoe slechts goed weet te verdeelen en aan te brengen. Immers men behoeft geen heksenmeester te zijn, om eenen prijzenswaardigen najver op te wekken; eenige verdiensten door kleinigheden doen erkennen en beloonen, wekt honderden tot navolging op; en men hebbe zich slechts te wachten, om degenen te beloonen, wier verdiensten, bij de publieke opinie, om of nabij nul staan aangeteekend. Doet men het laatste, of behandelt men met onderscheiding degenen die zonder den minsten najver zijn, dan verheft men het *far niente*, waarop wij zoo even doelden, tot eene verdienste, en alles zet zich in de gemakkelijkste positie om eens regt *lekker te dutten*. *Spectator* weet het, dat er mannen gevonden worden, die voorgeven, dat de ambitie de krijgstucht onder-

mijnt, en ze — zoo zij zeggen — daarom tegen gaan. Dit is een der vooroordeelen welke hij bestrijden wil, en die hij uit ondervinding bestrijden kan. Om echter aan den uitdrukkelijken wensch van velen zijner lezers te voldoen, zal hij zulks voor alsnog doen met de woorden van *de Longuet*, uit het werk in zijn vorig Nummer reeds aangehaald:

« On crie contre l'ambition, c'est à tort, il en faut. Elle engage à bien faire; elle porte aux belles actions. Le bien public y trouve sa part. Les hommes qui condamnent l'ambition sont ceux auxquels il n'est pas permis d'en avoir; ils prétendent que chacun doit se résigner, comme eux, à vivre su-balterne.»

« Pour imposer silence à l'envie, il faut un degré de supériorité que peu de privilégiés peuvent atteindre. On peut du moins justifier l'ambition, en se mettant au niveau du grade auquel on prétend; alors il est permis d'en avoir. Pas de médiocrités en évidence, elles n'en sont que plus frappantes. Tel brille au second rang qui s'éclipse au premier: tous les jours on peut s'en convaincre. L'officier qui s'est acquis une réputation dans les grades inférieurs à quelquefois trop vécu pour sa gloire quand il arrive au commandement. L'obéissance passive est le mérite de bien des hommes; c'est une vertu facile à celui qui n'a pas d'idées à lui: le mieux qu'il ait à faire, est de se conformer à celles qu'on lui donne. Mais celui qui rêve à son métier, qui s'en occupe, trouve difficile d'obéir quand l'imprévoyance ou l'incapacité lui font tourner le dos au but qu'il voyait à quelques pas.»

« Sans ambition, chacun se trouvera bien dans la position qu'il occupe, et ne fera rien pour en sortir. Un officier qui joint quelque vigueur d'esprit à celle du corps, ne doit jamais dire: *je tiens mon bâton de maréchal*. Ce raisonnement appartient à celui qui a noblement fourni sa carrière, et qui s'aperçoit que la retraite va bientôt sonner pour lui. Savoir quitter la partie à propos, est une ambition bien entendue.»

De Longuet doet hier duidelijk genoeg kennen, wat wij door ambitie willen verstaan; het is die *naijver*, die met de stiptste inachtneming der krijgstucht, altijd naar hoogere betrekking doet streven, een naijver die zich door werkdadigheid en door het streven naar ware verdiensten doet voeden. De ambitie die men somtijds gepaard vindt met onkunde en werkeloosheid, of die alleen op geboorte, gunst of betrekkingen steunt, is de grootste geesel der krijgstucht, en deze moet men met alle magt zoeken te weren. Wel hem die door eene goed begrepene ambitie wordt aangespoord, om zijn Vaderland en zijnen Koning steeds meer en meer van nut te zijn. Het valt moeilijk om daarbij het egoïsmus buiten het spel te houden, doch wel bezien, zal deze, zich in de bovenbedoelde gedaante vertoonende, een veel edeler karakter aannemen.

Tegen het einde der volgende maand (22 September) zal te Breda de verloting plaats hebben van het geschiedkundig schilderstuk, voorstellende: *een gezicht op de stad Antwerpen, den*

dag na het bombardement, op den 28sten October 1830. Bijzonder merkwaardig is dit tafereel, dat een gedeelte van de Citadel, de stad Antwerpen en de Schelde voorstelt, door de portretten van ongeveer vijftig hoofd- en andere officieren, destijds in de Citadel aanwezig. Het grootste gedeelte dezer naar het leven geteekende personen zijn zeer gelijkende, en het is niet alleen daarom, maar ook door de voor ons zoo gewigtige gebeurtenis die het tafereel voorstelt, dat dit schilderstuk eene blijvende waarde zal behouden. Over de uitvoering zullen wij, als niet bevoegde regters, ook geenszins een oordeel vellen, ons slechts voorbehoudende om de bedoeling van den ontwerper en schilder, de Militaire Akademie-Leeraar *J. Schouman*, onzen lof niet te onthouden. Ook hij heeft één denkmaal van een dag van het laatste tijdvak onzer Vaderlandsche geschiedenis willen stichten en in dankbare herinnering houden, de beeldenissen van een aantal mannen, welke later geuriger en frisscher lauweren hebben geplukt, binnen diezelfde wallen, hier nog onverlet op het doek gebracht. Het denkbeeld om dit stuk te laten verloten, mag gelukkig genoemd worden, daar hier niet de met vermogen bevoorregte maar vrouw Fortuna zal beslissen, wie dit gedenkstuk ter herinnering zal bewaren. Wij hopen dan ook dat de genoemde kunstschilder zal mogen slagen in het debiteren van het bepaalde aantal loten, en op deze wijze voor zijne aanzienlijke onkosten moge vergoed worden, en gedeeltelijk zijnen verdienstelijken arbeid zien beloonen. De geringe prijs der loten, à f 5,50, geeft zelfs aan den minvermogendste de gelegenheid naar het bezit van het groote stuk te dingen, of zich in alle gevallen ruimschoots schadeloos gesteld te zien, door de zekerheid daarvan eene lithographische voorstelling te ontvangen. Bij onze Uitgevers zijn nog eenige loten te bekomen.

KRIJGSKUNDIG LETTERNIEUWS.

Wiskunstige toepassingen voor Teekenlessen, door de officieren der artillerie P. H. VAN DER MEULEN en W. C. A. STARING. Bij J. F. THIEME, te Nijmegen.

Reeds eenigen tijd geleden, was het eerste gedeelte dezer wiskunstige toepassingen, namelijk de werkstukken uit de meetkunst, bestaande uit 12 folio steendruk-platen, met een octavo tekst van 56 bladzijden, in het licht verschenen. De gunstige ontvangst welke aan dezen hoogstnuttigen arbeid ten deele viel, maakte een tweeden en later een derden vermeerderden en verbeterden druk noodzakelijk. Thans ziet de eerste aflevering der toepassingen uit de beschrijvende meetkunst het licht, bevattende de werkstukken welke tot het platte vlak en den bol in betrekking staan, 10 platen uitmakende. De tweede aflevering zal uit 13 platen bestaan, en de wording en snijding der gebogene oppervlakken behandelen, terwijl de derde aflevering, mede in 13 platen, de doorzigtkunde en de bepaling van eenige

der meest voorkomende schaduwen zal bevatten. Hierbij zal mede een deel tekst in het licht verschijnen, en zoo doende een geheel vormen, bevattende de gronden van het regtlijng teekenen. Daardoor zal in eene wezenlijke behoefte worden voorzien, terwijl de aanschaffing, door den matig gestelden prijs (bij intekening), zeer gemakkelijk is gemaakt. De platen zijn vrij goed uitgevoerd, de tekst is zeer duidelijk en voor den minst geofende bevattelijk, eene verdienste die hier op den voorgrond moet geplaatst worden. Verdere aanbeveling is overbodig, daar het publiek het nuttige der onderneming van beide verdienstelijke artillerie-officieren heeft ingezien, en reeds door eene ruime deelneming heeft getoond. Zoodra het geheele werk in het licht is, zullen wij daarover in eenige meerdere bijzonderheden treden.

BRIEFWISSELING.

I.

AAN DEN MILITAIREN SPECTATOR!

Onder de Verscheidenheden, in het laatste N^o. van Uw geacht Blad over de maand Julij dezes jaars, heb ik met belangstelling een tafereel der krijgskundige talenten van Z. K. H. den Grootvorst *Michaël* van Rusland en Hoogstdezelfs beoordeeling van ons leger gelezen.

De artillerie is bij die gelegenheid naar verdienste geschat. De infanterie kan er ook redenen van zelfvoldoening in vinden; doch het vonnis hetwelk daarbij over de kavallerie schijnt geslagen te zijn, is minder gunstig geweest, en dit wapen heeft bij de lectuur van het bedoelde art. geene redenen met zich-zelfen uitermate ingenomen te zijn; wel is waar schijnen de vier laatste regels van hetzelfde eene *fiche de consolation* voor de 2de brigade te bevatten, doch deze mag zulks niet aannemen, om de eenvoudige reden dat de grootvorst *Michaël* haar niet gezien heeft, en hare beoordeeling door Z. K. H. derhalve eene fictie is.

Intusschen ware dit het geval geweest, en had deze brigade inderdaad in de ongunstige opinie van Z. K. H. met hare wapenbroeders gedeeld, dan zoude men ligtelijk, in het belang van onze kavallerie, in het algemeen, Hoogstdezelve voldoende redenen hebben kunnen geven van derzelve zoogenaamde *inferioriteit* in vergelijking met welligt de beste van Europa.

Immers het is niet dan billijk dat een ieder volgens de middelen, die ter zijner beschikking staan, beoordeeld worde, en laten wij nu eens nagaan de bestanddeelen waaruit onze kavallerie is zamengesteld:

1^o. Ons land levert, op enkele uitzonderingen na, geene paarden op, geschikt voor de kavallerie, en degenen die wij

uit de aan ons land grenzende Duitsehe provincien trekken, dragen slechts, bij manier van spreken, den titel van rij-paarden, doch zijn inderdaad niet anders dan eene kleine soort van wagen-paarden, meer geschikt om te trekken dan om te dragen, terwijl zij noch den bouw hebben, noch de kracht en vlugheid bezitten die voor een goed kavallerie-paard gevorderd worden. Dit geldt voornamelijk wanneer de resultaten vergeleken moeten worden met de kavallerie van Duitsehe en andere meer oostelijk gelegene mogendheden, die veel beter dan wij bereden zijn, omdat zij een beter ras van paarden in het eigene land vinden.

2^o. Onze landaard is weinig genegen voor het paard-rijden. Behalve eenige jonge heeren in de groote steden, rijdt niemand bij ons te paard, wanneer hij er niet pligtshalve toe gedwongen is; zelfs de boerenstand, in die streken waar vele paarden geteeld worden, ziet men zelden te paard. De liefhebberij bepaalt zich om *achter* dezelve te zitten, maar geenszins er op. Deze algemeene afkeer onzer landgenooten voor het paard-rijden, en de daaruit voortvloeiende volkomene onbedrevenheid in dit opzigt van bijna alle onze rekruten, maakt het formeren van goede kavallerie bij ons te lande zeer moeijelijk.

3^o. De meeste officieren van ondervinding zullen, vertrouwd ik, daarin overeenstemmen, dat er vier à vijf jaren noodig zijn, om van eenen onbedreven, met het rijden volkomen onbekenden rekrut (zoo als de onze zijn) een volkomen goed kavallerist te maken. Welnu, tegen dien tijd gaan onze meeste manschappen van de korpsen weg; onze regimenten zijn daardoor in den grond niet veel meer dan eene perpetuële school van gedurig nieuw aankomende kinderen.

4^o. Het is hier het oogenblik niet, om te onderzoeken naar de oorzaken waardoor er zich bij de kavallerie zoo vele bejaarde hoofd-officieren bevinden; doch het is intusschen eene daadzaak, dat onderscheidene van dezulke in actieve dienst gehouden worden, bij welke de lichaamskrachten niet meer met den ijver dien zij anderzins aan den dag zouden leggen overeenstemmen; zoo dat zij, het zij door ouderdom, het zij door lichamelijke gebreken, dat jeugdige vuur en die activiteit missen, welke tot het aanvoeren van kavallerie zoo noodig zijn.

Deze omstandigheid heeft een dagelijkschen nadeeligen invloed op het geheele wapen; de kavallerie is een wapen van hevigheid (*impetuosité*) en onversaagden moed, welke hoedanigheden zich in den regel met geen ouderdom noch lichaams-gebreken verdragen.

Er zijn nog meer andere gronden van secundair belang, om reden te geven van hetgeen onze kavallerie nog te wenschen overlaat; b. v., de verwaarlozing van de rij-kunst, en de daaruit voortvloeiende moeijelijkheid om in dat vak goede en op

vaste gronden rustende instructien te genieten; de gebrekkige localiteiten bij vele onzer depôts, enz., doch dit alles te behandelen zoude mij te ver leiden, te meer, daar de beschouwing van dit onderwerp slechts ontstaan is, bij gelegenheid mijner opmerking dat het gezegde, in het bovengemelde art. van UwEd. geacht Blad voorkomende, alsof Z. K. H. de grootvorst *Michaël* ook de 2de brigade in oogenschouw zoude genomen hebben, behoorde te worden tegen gesproken, en ik mij deswege genoopt vond, UEd. te verzoeken, door de opneming van deze weinige regelen, zulks aan Uwe lezers bekend te maken.

Een uwer Geabonneerden.

II.

AAN DE REDACTIE!

Ten einde de goede trouw, welke bij de Redactie van den Militairen Spectator heerscht, te kunnen doen beoordeelen, zoo neem ik de vrijheid deze Heeren, alsmede de HH. geabonneerden van dit Tijdschrift op te merken, dat de brigade ligte kavallerie (zoo als zulks vermeld is in den Militairen Spectator van de maand Julij 1857, artikel *Verscheidenheden*) de eer niet heeft gehad, door Zijne Keizerlijke Hoogheid den Grootvorst *Michaël* in oogenschouw te worden genomen, tijdens Hoogstdezelfs verblijf in Tilburg, en het dus niet waarschijnlijk is, dat Z. K. H. een oordeel zoude hebben geveld over genoemde Brigade, zonder dezelve gezien te hebben.

Na de onwaarheid van dit artikel te hebben bewezen, zij het mij vergund nog hierbij te voegen, dat het mij beneden de waarde van voornoemde Redactie voorkomt, een zoodanig verzonnen bericht als echt bekend te maken, en aan een ander, wie het ook zij, zijne eigene oordeelvellingen, hoe gegrond dezelve ook hadden kunnen zijn, toe te schrijven.

Tilburg, *Een geabonneerde v. d. Mil. Spect.*
den 10den Aug. 1857.

ANTWOORD. Deze beide brieven zijn bij ons bijna gelijktijdig ontvangen; de eerste van een onzer geabonneerden behorende tot de brigade ligte, de tweede van eenen geabonneerde bij de brigade zware kavallerie. De een is *ligt* de andere *zwaar geraakt*, door het in die brieven bedoelde artikel; dit voor het minst laat zich opmaken uit den toon die in de beide brieven wordt aangeslagen. Wij zullen dezelve kortelijk beantwoorden, daar wij ons dadelijk beijverd hebben om nadere inlichtingen in te winnen, bij den correspondent welke ons de stoffe tot het bedoelde artikel geleverd had, en die zelve tot de ruitery behoorde. De vier laatste regels van het bedoelde artikel, welke aanleiding tot de beleefde, en de niet zeer bezadigde, teregtwijzing gegeven hebben, stonden in onze berichten in den vorm van *naschrift*, welke vorm wij in zijn geheel hadden gelaten. De inlichtingen welke ons thans zijn geworden, doen ons ontwaren, dat de grootvorst de brigade ligte kavallerie werkelijk *niet* gezien heeft. Z. K. H. had echter een der hoofd-officieren dier brigade gesproken, en scheen zich met dezen onderhouden te hebben over eenige bijzonderheden betreffende het onderwijs en de oefeningen bij die bri-

gade ingevoerd. Bij eene conversatie, eenige dagen daarna gehouden, had Z. K. H. over onze troepen Hoogstdezelfs oordeel gezegd, en daarbij o. a. gesproken over het onderwijs in de rijkunst bij onze ruitery in gebruik. Bij die gelegenheid had de grootvorst doen gevoelen, dat dit ongelijkmatig moest gegeven worden, daar zulks was op te merken en in het oog viel, bij eene vergelijking der officieren onderling en met den troep. Bij die gelegenheid moet Z. K. H. gezegd hebben: « *Il paraît que l'instruction de votre cavalerie légère, est plus normale, et qu'il y a plus d'unité.* » Dit gesprek had verder aanleiding gegeven tot de opmerking der noodzakelijkheid, dat het onderwijs der geheele kavallerie onder één hoofd en onder een werkdadig hoofd moest staan.

Ziedaar de oorzaken die onzen correspondent aanleiding hebben gegeven tot het nederschrijven der vier bedoelde regelen. Hij, noch wij, hadden kunnen denken, dat dit gezegde zoude beschouwd worden als doelende op enkele personen. Dit schijnt echter, en wel zeer ten onregte, het geval te zijn geweest, want de laatste brief verraadde duidelijk genoeg eene zoodanige *kwetsing*.

Het heeft ons leed gedaan dit aldus, en van den ergsten kant, te hebben zien opnemen, daar het oordeel van Z. K. H., over hetgeen hij bij ons gezien had, in geen deele op enkele personen zag, en op verre na niet zoo min gunstig was als men schijnt te hebben begrepen. In het bedoelde artikel wordt gezegd: « *Zijn oordeel over onze kavallerie scheen, over het algemeen, niet zoo gunstig.* » Dit rapporteerde zich op het oordeel dat Z. K. H. openlijk over onze artillerie had geveld, nadat hij deze had zien werken. Dat oordeel was: « *Votre artillerie est excellente et votre artillerie légère est sublime.* » Wat drukt nu het oordeel van Z. K. H., zoo als wij het aangegeven hebben, uit? Dat Z. K. H. onze kavallerie niet *zoo subliem* of niet *zoo excellente* vond. En op welke wijze lag Z. K. H. dit oordeel aan den dag? Door op het eerste gezegde te doen volgen: « *Et il m'étonne, comment avec une telle artillerie votre cavalerie n'est pas meilleure; car ce sont les mêmes hommes et les mêmes chevaux.* » Dit gezegde bevat de stoffe tot een vraagstuk, hetwelk wij gedeeltelijk hebben opgelost, door onze *algemeene beschouwingen over de artillerie*, in dit Nummer opgenomen, terwijl het gedeeltelijk beantwoord wordt door de consideratiën vervat in den eersten brief. En wanneer onze kundige kavallerie-officieren nu naar hunne beste overtuiging spreken, zouden zij dan niet wenschen dat er één werkdadig opperhoofd over de kavallerie gesteld wierd, welke zich met geheel zijne ziel op de volmaking van dat wapen hier te lande toelag, en die zorgde dat er *eenheid* kwam, vooral bij het eerste onderwijs. Overigens drukt hetgeen wij gezegd hebben, zoo het ons voorkomt, zeer juist het oordeel van Z. K. H. uit, zonder dat het iets beleedigends voor dat wapen bevat, dewijl slechts de overtreffende trap wordt aangevoerd.

De enkele uitdrukkingen welke Z. K. H. ontvielen bij de groote manoeuvres der 2de divisie infanterie, in verband met de zware brigade kavallerie, hadden wij gespaard voor de gelegenheid onzer mededeeling der groote manoeuvres, dit jaar in de nabijheid van het kamp te Reijen uitgevoerd. Om echter eene verdere verkeerde nitlegging onzer innige belangstelling voor het wapen der kavallerie voor te komen, zoo zullen wij deze, met ons eigen oordeel en dat eeniger talentvolle kavallerie-officieren, over de manoeuvreervaardigheid der zware brigade in verband met de andere wapenen, terug houden. De schrijver van den tweeden brief heeft dus zeer onregt, wanneer hij eene dwaling, welks oorzaken wij hier boven hebben opgegeven, als ons eigen oordeel doet voorkomen. Die dwaling bekenen wij nu volgaarne, en onze goede trouw is blijkbaar, uit de opname van eenen brief, die, in elk ander geval, en wanneer wij daartoe niet, alhoewel zeer onschuldig, aanleiding hadden gegeven, niet zoude zijn geplaatst geworden.

Breda,
26 Augustus 1857.

De Redactie.

B I J L A G E II,

Behoorende bij den Militairen Spectator, 6de Deel, n°. 2.

(Maand Augustus, 1837.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot het waarnemen der functiën van chef van den gen. staf bij het leger te velde: de kol. Nepveu, van genoemden staf. Bij het korps maréchaussée: tot 1sten luit.: de 2de luit. J. H. Bloem; tot 2den luit.: de adjud.-onder-offic. P. VVilfert, beiden van het korps. Tot komm. van het 3de bat. der afd. Utrechtsche schutt.: de kap. L. Akersloot van Houten, van de afd. gren. Tot komm. van het 1ste bat. der 4de afd. Zuid-Holl. schutt.: de kap. A. D. VVeber, van de 12de afd. inf. Tot komm. van het 1ste bat. der 1ste afd. mob. Geldersche schutt.: de maj. von Jeetze, het non-activiteits-tractement genietende. Tot plaats. komm. van de 3de klasse te Delfzijl: de maj. G. van Hoogenhuijze, plaats-maj. der 1ste klasse aldaar. Bij de garn.-troepen te Brielle: tot kap. met rang van maj.: de kap. W. Bruijns, van de 13de afd. inf. Tot luit.-kol. zonder bezwaar van 's Rijks schatkist: de maj. Schantz, op twee derde van het activit.-tract., en tot maj., mede zonder bezwaar van 's Rijks schatkist: de gepens kap. Stumphius. Bij het dep. van den grootm. der art.: tot 1sten adjunct: de kap. de Bruijn, van het 3de bat. veld-art.; tot 2den adjunct: de kap. Gelinck, van den staf van het wap. der art. en komm. der art. in de vesting Willemsstad; toegevoegd aan het dep. van den grootm. der art.: de 2de kap. Stieltjes, van den staf van het wap. der art. en komm. der art.-komp. van het 2de bat. der 4de afd. Zuid-Hollandsche schutt. Tot kol.: de luit.-kol. van Regteren, van den staf der artillerie.

VERPLAATSINGEN:

Bij de troepen dienst doende in de Oost-Indiën: de 1ste luits. J. T. van der Vlist, van de 9de afd. inf., J. A. Veenhuijsen, van het 1ste bat. jagers, G. S. Clemens, van de 17de afd. inf., en J. R. Doerleben, van het algemeen depôt der landm. Bij de 18de afd. inf.: de 1ste luit. H. Konigs, van de 8ste, en de 2de luit.-kwartierm. R. Poelman, van de 12de afd. inf. Bij het depôt van de 9de afd. inf.: tot komm.: de maj. W. C. W. Senn van Basel, van de 2de afd. inf. Bij de 2de afd. inf.: de maj. H. F. K. Duijcker, van de 14de, en M. Hoek, van de 9de afd. inf. Bij de garn.- en hosp.-dienst te Utrecht: de officier van gez. der 2de klasse J. VVeteling, van de 9de afd. inf. Bij de 9de afd. inf.: de offic. van gez. van de 2de klasse C. J. Smids, van de 13de afd. inf. Bij het leger en de hospitalen in Oost-Indië: de offic. van gez. van de 2de klasse J. A. van Oort, van de 8ste afd. inf. Bij de 14de afd. inf., bij het 2de bat.: de 2de luit. C. M. de Jong van Roodenburg, van het depôt der afd. Bij de 2de afd. inf., bij het 2de bat.: de maj.

Goetz, van het res-bat. der afd. Bij de 18de afd. inf.: de maj. J. F. Ditt, van de 8ste afd. inf. en komm. van het 2de bat. der 2de afd. Noord-Brabandsche schutt. Bij de 2de afd. inf.: de maj. Techters, van de 10de afd. inf. en komm. van het bat. Drentsche schutt.

EERVOL ONTSLAGEN:

De luit.-gen. baron de Constant Rebecque, als chef van den gen. staf en chef van den gen. staf bij het leger te velde. De maj. J. P. Buteux, van den gen. staf. De maj. H. F. K. Duijcker, van de 14de afd. inf., uit de betrekking van komm. van het 3de bat. der afd. mob. Utrechtsche schutt. De maj. M. Hoek, van de 9de afd. inf., uit de betrekking van komm. van het 1ste bat. der 4de afd. Zuid-Hollandsche schutt. De maj. Ditt, van de 10de afd. inf., uit de betrekking van komm. van het 2de bat. der 2de afd. Noord-Brabandsche schutt. De maj. Techters, uit de betrekking van komm. van het bat. Drentsche schutt. De 2de luit.-kwartierm. M. Poelman, van de 18de afd. inf., uit die betrekking van de 1ste afd. Noord-Hollandsche schutt. De 2de luit.-kwartierm. van Gerth, uit die betrekking bij de afd. Utrechtsche schutt.

NON-ACTIVITEITS-TRACTEMENT VERLEEND, AAN:

Den 1sten luit. D. Stander, van de 9de afd. inf. De luit.-kols. Kraeker, van de 18de, en Kerst, van de 2de afd. inf.

TIJDELIJK OP NON-ACTIVITEIT GESTELD:

De kap. C. J. von Steinhauser, van de 5de afd. inf. De 1ste luit. Ewald, van de 7de, en de 2de luit. von Lindhejm, van de 2de afd. inf.

OP TWEE DERDEN VAN HET ACTIVITEITS-TRACTEMENT GESTELD:

Op dat van kol.: de tot kol. benoemde luit.-kol. van Regteren, van den staf van het wap. der art. en adjunct bij het dep. van den grootm. der art. Op dat van maj.: de maj. Hubner, van den staf van het wap. der art. en chef de bureau bij het dep. van den grootm. der art.

GEPENSIONEERD:

De luit.-gen. baron de Constant Rebecque, chef van den gen. staf; zijnde tevens benoemd tot gen. der inf., met vergunning om de uniform en distinctieve teekenen van dien rang altijd te mogen dragen. De maj. C. Muller, van de garnizoens-troepen te Brielle.

UIT DE DIENST ONTSLAGEN:

De 2de luit. F. van Bergen VVieringa, van de 2de afd. inf.

OVERLEDEN:

De 2de luit. C. J. Hegglin, van de 14de afd. inf. De 1ste luit. B. D. J. van Pleuren, van de 10de afd. inf. De 1ste luit. VVestenberg, van de 5de afd. inf. De 1ste luit. F. F. Lycklama à Nyeholt, van het korps rijdende artillerie.

